

DEMOCRAȚIA ȘI DREPTURILE OMULUI ÎN SECOLUL XX

Problematika democrației și a drepturilor omului este una foarte complexă în lumea contemporană. În numeroase zone din lume a sporit siguranța vieții de zi cu zi a oamenilor; raporturile între autoritățile statului și cetățeni sunt reglementate; viața unui om a devenit cea mai prețioasă valoare; lupta pentru puterea politică se desfășoară acum la urnele în care cetățenii își depun voturile ce exprimă opțiunile lor politice; cei învinși în aceste „bătălii” electorale nu se mai tem pentru viața lor. Pentru a se ajunge la aceasta, a fost nevoie de un efort constant care a durat foarte mult, începând de la apariția primelor coduri de legi scrise și de la „inventarea” de către vechii greci a conceptului de democrație.

Deși secolul al XX-lea reprezintă perioada din istoria omenirii în care principiile legate de democrație și de respectarea drepturilor omului s-au impus într-o mare parte a lumii, același veac a cunoscut numeroase încălcări ale drepturilor omului. Acestea au fost comise în țările în care au fost instaurate regimurile totalitare. Dimpotrivă, în statele în care democrația de tip liberal s-a impus și în care drepturile omului sunt protejate prin lege și aplicate de autorități, a crescut prosperitatea cetățenilor, precum și gradul lor de participare la rezolvarea problemelor comunității. De aceea, în demersul nostru am abordat tema „Democrație liberală și totalitarism”.

Într-o mare parte din țările lumii, anumite categorii ale populației, defavorizate din punctul de vedere al drepturilor politice și al statutului lor social, și-au îmbunătățit statutul. Între acestea se numără și femeile. Dacă la începutul secolului trecut femeile nu aveau nici măcar drept de vot, astăzi ele joacă un rol din ce în ce mai important în viața politică, economică, socială, culturală. Cu toate acestea, o problemă pe care societatea modernă n-a rezolvat-o pe deplin este cea legată de egalitatea între bărbați și femei. Un concept utilizat în ultima vreme este cel de egalitate de gen. Termenul de gen „se referă la diferențele sociale între femei și bărbați care sunt învățate și care se schimbă în timp”¹.

Acest capitol își propune să asigure asumarea de către elevi a ideii de egalitate între genuri, cum trebuie acționat pentru atingerea unui ideal de grup, precum și o atitudine de respingere a discriminărilor pe criterii de sex. Toate aceste procese și evenimente sunt prezentate în tema „Schimbarea statutului femeii în societate”. Tema este importantă, având în vedere faptul

că în curriculum nu se abordează în detaliu problema rolului femeii în societate și evoluția statutului acesteia.

În același timp, însă, Europa este scena unui proces unic în istorie, care constă în integrarea unor țări, între care și România, în Uniunea Europeană. Unul dintre pilonii funcționării actuale și viitoare a Uniunii Europene este tocmai respectarea drepturilor omului, precum și adoptarea sistemului democratic în țările membre. Aceasta este prezentată la tema „Integrarea europeană și drepturile omului”.

Sursele selectate, evident, nu pot acoperi toată complexitatea și vastitatea subiectelor luate în discuție.

---

1 Florentina Bocioc, Doina Dimitriu, Roxana Teșiu, Cristina Văileanu: *Gender Mainstreaming, Metode și instrumente, Ghid practic pentru abordarea integratoare a egalității de gen*, Editura Neva, București, 200, pag. 13.

TABEL METODOLOGIC

Tema	Democrație liberală și totalitarism	
Concepte	<ul style="list-style-type: none"> – Democrație – Totalitarism – Drepturi ale omului 	
Întrebări cheie	– Ce consecințe au asupra drepturilor omului regimurile politice democratice, respectiv totalitare?	
Cuvinte cheie	<ul style="list-style-type: none"> – Comunism – Democrație liberală – Ideologie – Libertate 	<ul style="list-style-type: none"> – Național-socialism – Partid politic – Toleranță
Valorile cetățeniei democratice	<ul style="list-style-type: none"> – Respectul pentru drepturile și libertățile omului – Responsabilitate cetățenească 	
Competențele prin curriculum-ul de istorie	<ul style="list-style-type: none"> – Exprimarea unei opinii în limbajul specific istoriei – Formularea de argumente referitoare la un subiect istoric – Construirea de afirmații pe baza surselor și formularea de concluzii relative la sursele istorice 	
Competențele cetățeniei democratice	<ul style="list-style-type: none"> – Exercițarea drepturilor și responsabilităților cetățenești într-o societate democratică – Aprecierea demnității umane – Respectarea legii 	
Rezultate așteptate	<ul style="list-style-type: none"> – Să evalueze critic consecințele pe care le-a avut nerespectarea drepturilor omului – Asumarea responsabilității cetățenești – Consecvența comportamentului în raport cu un set de valori asumate 	
Categorii de surse	<ul style="list-style-type: none"> – Literatură științifică – Presa – Surse orale 	<ul style="list-style-type: none"> – Tabel statistic – Fotografii – Filme documentare
Metode	<ul style="list-style-type: none"> – Brainstorming – Turul galeriei – Dezbateră – Interviu 	<ul style="list-style-type: none"> – Mozaicul – Jocul de rol – Conversația euristică – Eseul

Tema	Schimbarea statutului femeii în secolul XX	
Concepte	– Schimbare	
Întrebări cheie	– De ce și cât de mult s-au modificat atitudinile oamenilor în ceea ce privește drepturile femeii?	
Cuvinte cheie	– Discriminare – Dubla responsabilitate – Egalitate – Feminism – Gen – Non-violență	– Sex – Sufragetă – Drepturi politice – Statut social – Statut economic
Valorile cetățeniei democratice	– Toleranță – Înțelegerea, acceptarea și respectarea diversității	– Flexibilitate și adaptarea la schimbare – Respingerea stereotipiilor
Competențele prin curriculum-ul de istorie	– Exprimarea de opinii în limbajul specific istoriei – Utilizarea surselor de istorie orală – Identificarea aspectelor trecutului ce pot contribui la înțelegerea prezentului – Recunoașterea și acceptarea perspectivelor multiple asupra faptelor și proceselor istorice	
Competențele cetățeniei democratice	– Susținerea solidarității și a coeziunii sociale – Rezolvarea conflictelor într-o modalitate non-violentă – Recunoașterea și acceptarea deosebirii dintre genuri – Aprecierea demnității umane	
Rezultate așteptate	– Eliminarea discriminărilor datorate diferențelor de gen – Consecvența comportamentului în raport cu un set de valori asumate – Aprecierea contribuției femeilor la funcționarea societății și la progresul acesteia	
Categorii de surse	– Literatură științifică – Presa – Surse orale	– Fotografii – Filme documentare – Pagină web
Metode	– Dezbateră – Conversația euristică – Lucrul în perechi	– Brainstorming – Interviul – Mozaicul

Tema	Integrarea europeană și drepturile omului	
Concepte	<ul style="list-style-type: none"> – Integrare – Drepturi ale omului 	
Întrebări cheie	– Ce prevăd principalele tratate și documente în legătură cu problema drepturilor omului?	
Cuvinte cheie	<ul style="list-style-type: none"> – Acquis comunitar – Cele patru libertăți – Eurosceptic – Tratate europene – Valori europene 	
Valorile cetățeniei democratice	<ul style="list-style-type: none"> – Toleranță – Înțelegerea, acceptarea și respectarea diversității – Flexibilitate și adaptarea la schimbare – Respingerea stereotipiilor 	
Competențele prin curriculum-ul de istorie	<ul style="list-style-type: none"> – Exprimarea de opinii în limbajul specific istoriei; utilizarea surselor de istorie orală – Recunoașterea și acceptarea perspectivelor multiple asupra faptelor și proceselor istorice 	
Competențele cetățeniei democratice	<ul style="list-style-type: none"> – Acceptarea diferențelor culturale între oameni – Exercițarea drepturilor de cetățean român și european – Respectarea legii 	
Rezultate așteptate	<ul style="list-style-type: none"> – Elevii să fie capabili să-și asume responsabilitățile de cetățean român și european. – Elevii să-și asume o atitudine și un comportament în conformitate cu valorile europene ale democrației pluraliste, dreptății, egalității, solidarității și drepturilor omului. 	
Categorii de surse	<ul style="list-style-type: none"> – Literatură științifică – Surse orale 	<ul style="list-style-type: none"> – Fotografii – Pagină web
Metode	<ul style="list-style-type: none"> – Dezbateră – Interviul – Brainstorming 	<ul style="list-style-type: none"> – Eseul de cinci minute – Conversația euristică

TABEL CRONOLOGIC

Istorie universală		România
– Înființarea, în Marea Britanie, a <i>Uniunii Naționale a Societăților pentru Dreptul de vot al Femeilor</i> (NUWSS) condusă de Milicent Fawcet.	1897	
– Acordarea pentru întâia oară a Premiilor Nobel. – Înființarea <i>Uniunii Sociale și Politice a Femeilor</i> (WSPU), condusă de Emmeline Pankhurst.	1901	
– Marie Sklodowska Curie (1867-1934) este prima femeie care a primit Premiul Nobel (fizică); ea va fi primi un al doilea Premiu Nobel în 1911.	1903	
– Baroneasa germană Bertha von Suttner (1843-1914) este prima femeie care primește Premiul Nobel pentru pace.	1905	
– Scriitoarea suedeză Selma Lagerlof este prima femeie laureată cu Premiul Nobel pentru literatură.	1909	
	1910	– Înființarea <i>Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române</i> , președintă Alexandrina Cantacuzino.
	1912	– Elisa Leonida Zamfirescu devine prima femeie inginer de pe glob în urma absolvirii Academiei Regale Tehnice din Berlin.
– Izbuclnirea primului război mondial.	1914	
	1916	– Intrarea în primul război mondial a României.
	1917	– Moartea, în timpul bătăliei de la Mărășești, a Ecaterinei Teodoroiu, „Ioana d’Arc a românilor.”
	1917-1918	– Înființarea, de către Calypso Botez și alte feministe, a <i>Asociației pentru emanciparea civilă și politică a femeilor române</i> .
– Dreptul de vot este acordat femeilor din URSS, Austria și Suedia.	1918	– Desăvârșirea statului național român prin unirea României cu Basarabia, Bucovina și Transilvania.
– Modificarea celui de-al nouăsprezecelea amendament al Constituției SUA: femeile capătă drept de vot.	1920	

Istorie universală	România	
	1923	– Constituția României le exclude pe femei de la exercitarea drepturilor electorale.
	1926	– Începe publicarea cronicii familiei Hallipa de Hortensia Papadat Bengescu, care, alături de Liviu Rebreanu, este considerată întemeietoarea romanului modern românesc.
– Femeile din Marea Britanie primesc dreptul de vot.	1928	
	1938	– Noua Constituție a României acordă drept de vot femeilor.
	1941	– România intră în al doilea război mondial.
– Dreptul de vot este acordat femeilor din Franța și Italia.	1944-1945	
	1945	6 martie – Instaurarea regimului comunist în România.
– Olandeza Francina (Fanny) Blankers-Koen obține patru medalii de aur la JO de la Londra. Astfel, atleta olandeză a devenit prima mare vedetă feminină din istoria sportului.	1948	
– Adoptarea de către Organizația Națiunilor Unite a Declarației Universale a Drepturilor Omului.		
– 9 mai – Anunțarea planului ministrului de externe francez Robert Schuman de constituire a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO).	1950	
– 18 aprilie – Este semnat Tratatul de la Paris pentru constituirea CECO, de către Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg și Olanda.	1951	
– 25 martie – Sunt semnate tratatele care instituie Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM) și Comunitatea Economică Europeană (CEE) de către șase țări – Belgia, Franța, Germania, Italia, Luxemburg și Olanda; tratatele de înființare sunt cunoscute sub numele de Tratatul de la Roma și au intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958.	1957	
– Punerea în vânzare a pilulei contraceptive (SUA).	1960	

Istorie universală		România
– Betty Friedan publică <i>The Feminine Mystique</i> (Mistica Feminină), lucrare fundamentală a mișcării feministe contemporane.	1963	
	1965	– Nicolae Ceaușescu devine conducătorul României comuniste.
	1966	– Decretul privind interzicerea întreruperilor de sarcină.
– 1 ianuarie – Marea Britanie, Danemarca și Irlanda devin membri CEE. – Apare primul volum din <i>Arhipelagul Gulag</i> de A. Soljenițin.	1973	
– Anul internațional al femeii.	1975	
	1976	– La JO de la Montreal, Nadia Comăneci obține prima notă de 10 în istoria concursurilor de gimnastică sportivă.
– 18 decembrie – Convenție asupra eliminării tuturor formelor de discriminare a femeilor, adoptată de Adunarea Generală ONU.	1979	
– 1 ianuarie – Aderarea Greciei la CEE.	1981	
– Ianuarie – Aderarea Spaniei și Portugaliei la CEE.	1986	
– 1 iulie – intră în vigoare Actul Unic European, care adaugă cooperarea politică celei economice.	1987	
– Căderea regimurilor comuniste în Europa (Ungaria, Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria, RDG).	1989	– Căderea regimului comunist în România. – Abrogarea Decretului privind interzicerea întreruperilor de sarcină.
– 7 februarie – semnarea Tratatului Uniunii Europene (Tratatul de la Maastricht).	1992	
– Adoptarea Criteriilor de la Copenhaga.	1993	1 februarie – acordul de asociere a României la Uniunea Europeană.
– 1 ianuarie – Suedia, Finlanda și Austria devin membre ale UE. – Declarația ONU pentru eliminarea tuturor formelor de violență asupra femeilor.	1995	– Iunie – România depune cererea de aderare la Uniunea Europeană.
– 1 ianuarie: Lansarea monedei unice europene în 11 state europene (Franța, Germania, Olanda, Belgia, Luxemburg, Austria, Italia, Spania, Portugalia, Finlanda, Irlanda).	1999	10-11 decembrie, <i>Consiliul European de la Helsinki</i> decide să deschidă negocierile de aderare cu încă șase țări candidate: Bulgaria, Letonia, Lituania, Malta, România și Slovacia.
– 7-11 decembrie: Consiliul European de la Nisa. Semnarea Tratatului de la Nisa.	2000	

Istorie universală		România
<ul style="list-style-type: none"> – 1 mai: Ziua Extinderii. 10 țări aderă la Uniunea Europeană (Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia și Ungaria). – Americana Linda Buck, keniana Wangari Maathai și austriaca Elfriede Jelinek câștigă Premiul Nobel pentru medicină, pace și literatură. 	2004	<p>17 decembrie – la Consiliul European de la Bruxelles, România a primit confirmarea politică a încheierii negocierilor de aderare la Uniunea Europeană.</p>
<ul style="list-style-type: none"> – 29 mai: Franța respinge prin referendum ratificarea Tratatului Constituțional. – 1 iunie: Olanda respinge prin referendum ratificarea Tratatului Constituțional. 	2005	<p>25 aprilie, președintele României, Traian Băsescu, a semnat Tratatul de Aderare la Uniunea Europeană (Luxemburg).</p>

I. TOTALITARISM ȘI DEMOCRAȚIE LIBERALĂ

Termenul de democrație liberală se referă la sistemul politic caracterizat prin pluripartidism, alegeri libere, garantarea drepturilor, a libertăților cetățenești și economie de piață.

„Guvernarea în Occident după cel de-al doilea război mondial a evoluat cu mai mult succes. Sistemul democratic a fost peste tot în ascensiune și a adus cu el o mai mare influență pentru clasele muncitoare, femeii, rasele neeuropene și statele mici. Procesul agitat al dezbaterilor și deciziilor deschise a produs o dezvoltare economică uriașă și mai eficientă decât economiile de comandă din Est și a îmbunătățit standardul de viață al mării majorități a populației... Nici o democrație occidentală n-a purtat război împotriva alteia”¹, se spune în *Encyclopaedia Britannica*. Acest concept, cel de democrație liberală, este așadar strâns legat de acela de apărare a drepturilor omului, garanție a păcii și prosperității. Aceasta înseamnă, în același timp, asumarea de responsabilități din partea cetățenilor. Tocmai prin încălcarea drepturilor omului, regimurile totalitare au produs mari suferințe propriilor lor cetățeni.

---

¹ Encyclopaedia Britannica 2001, De Luxe Edition CD-Rom, articolul *Liberal Democracy*.

1. O DEFINIȚIE A DREPTURILOR OMULUI

1.1. WICHARD WOYKE (ED.), HANDWÖRTERBUCH INTERNATIONALE POLITIK, BONN 1994

„Drepturile omului sunt drepturile proprii tuturor oamenilor, care îi protejează pe aceștia de eventualele abuzuri ale statului și care sunt etern valabile, neputând fi limitate de nici un stat. Încă de pe vremea luptei împotriva absolutismului, ele au fost considerate a fi drepturi «înnăscute» și «inalienabile». (...) La baza drepturilor omului și a drepturilor fundamentale se află demnitatea umană, dreptul la liberă dezvoltare a personalității, egalitatea în fața

justiției și tratamentul nepreferențial, libertatea religioasă și de conștiință, libertatea de expresie, a presei, a informațiilor și a educației, libertatea de întrunire și asociere, libertatea circulației, libertatea profesiei și a muncii, inviolabilitatea domiciliului, garantarea proprietății și a dreptului de moștenire, dreptul la azil și petiție, precum și drepturi legale, ca de exemplu garanția că nimeni nu va fi arestat în mod nejustificat (...)”

http://www.dadalos.org/rom/Menschenrechte/grundkurs_1.htm

APLICAȚIE

- Pornind de la o definiție a conceptului de drepturi ale omului, examinați sursa 1.1 și răspundeți la următoarele întrebări:
- Precizați instituția care poate încălca drepturile omului.
- Enumerați cinci dintre drepturile omului.
- Dați exemple de documente din perioada luptei împotriva absolutismului (secolul al XVIII-lea) care definea drepturile omului drept „înnăscute” și „inalienabile”.

2. PRINCIPALELE DEOSEBIRI ÎNTRE SISTEMELE POLITICE DEMOCRATICE ȘI TOTALITARE

2.1. O SOLUȚIE LA PROBLEMELE UMANITĂȚII?

„Marxismul răspunde la toate întrebările și propune soluții tuturor problemelor care distrug umanitatea din cele mai vechi timpuri. Această schimbare grandioasă pe care o

dorim este la îndemâna noastră; oamenii își pot schimba condițiile de viață și, prin această schimbare, însuși omul va fi transformat.”
(Heda Kovaly)

Jean François Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, Polirom, Iași, pag. 13.

Sursa 2.1 oferă o explicație în legătură cu extinderea comunismului.

APLICAȚIE

- Precizați trei probleme cu care s-a confruntat și se confruntă omenirea și în ce domenii.
- Precizați posibile soluții pentru rezolvarea acestor probleme. Realizați un joc de rol. Clasa să fie împărțită în patru grupe: cei ce iau deciziile (oameni politici), reprezentanți ai opiniei publice și ai societății civile, oameni de afaceri, ziariști. Discutați la nivelul fiecărui grup soluțiile pe care grupul respectiv le oferă la problemele umanității. Un reprezentant al fiecărui grup va prezenta soluțiile descoperite.

2.2. LEGEA PRIVIND ASIGURAREA UNITĂȚII PARTIDULUI ȘI STATULUI

„Germania, decembrie 1933: Partidul [nazist] este «legat inseparabil de stat».”

Geoff Layton, *Germania: Al treilea Reich 1933-1945*, All, București, pag. 63.

2.3. CONSTITUȚIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, 1965

„Art. 3. În Republica Socialistă România, forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român.”

http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/const_1965.php

APLICAȚIE

- Menționați regimurile politice totalitare ale secolului al XX-lea.
- Studiați sursele 2.2 și 2.3 și răspundeți la următoarele întrebări: câte partide asigurau conducerea statului în regimurile totalitare?; pornind de la răspunsul la întrebarea anterioară, descrieți alegerile din acele state: a) libere; b) controlate. (alegeți o singură variantă)

2.4. PUBLICAȚIA LIGII PROFESORILOR NAȚIONAL-SOCIALIȘTI DESPRE IDEOLOGIA NAZISTĂ (1937)

„Național-socialismul este o ideologie a cărei pretenție de valabilitate este totală... Tineretul german nu trebuie să se confrunte – precum se întâmpla în epoca liberală cu așa-zisa obiectivitate – cu problema alegerii dacă dorește sau nu să crească în spiritul

materialismului sau idealismului, nazismului, al religiei sau al ateismului, ci trebuie format în mod conștient în conformitate cu principiile recunoscute ca valabile și juste și care s-au dovedit a fi astfel: conform principiilor ideologiei național-socialiste.”

Geoff Layton, *Germania: Al treilea Reich 1933-1945*, All, București, pag. 98.

APLICAȚIE

Pe baza surselor 2.4 și 2.5, prezentați principalele mijloace cu care este exercitată puterea într-un regim totalitar. Descrieți relația dintre cetățeni și autoritate pe care o descriu aceste surse.

2.5. PREFERINȚĂ A UNEI CĂRȚI DE FILOSOFIE DIN TIMPUL REGIMULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA

„Înșușirea materialismului dialectic și istoric constituie o condiție indispensabilă pentru formarea unor cadre cu o temeinică pregătire, cu un mod de gândire dialectic și cu un

larg orizont cultural, cu o viziune filosofică adecvată asupra implicațiilor social-umane ale specialității pentru care se pregătesc și cu o înaltă conștiință revoluționară.”

Filosofie, manual universitar, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1985, pag. 4.

2.6. REZULTATUL ALEGERILOR DIN MAREA BRITANIE, 1950

Partidul	Voturi	Locuri
Laburist	13266176	315
Conservator	11507061	282
Liberal	2621487	9
Național Liberal	985343	16
Comunist	91765	0
Naționalist Irlandez	65211	2
Laburist Irlandez	52715	0
Independent	50299	0
Laburist Independent	26395	0
Conservator Independent	24732	0
Sinn Fein (alt partid irlandez)	23362	0
Plaid Cymru (Partidul Țării Galilor)	17580	0
Liberal Independent	15066	1
SNP (Partidul Național Scoțian)	9708	0
Anti-Partition (Partidul Ligii Irlandeze)	5084	0
ILP (alt partid numit Independent Laburist)	4112	0

APLICAȚIE

- Studiați sursa 2.6 și argumentați rolul partidelor politice într-un sistem politic de democrație liberală.
- Precizați o caracteristică a sistemului politic britanic în comparație cu cel românesc, în urma studierii compoziției parlamentului din Regatul Unit.
- Numărul de partide și ideologii este limitat? Argumentați răspunsul.

<http://www.nationmaster.com/encyclopedia/UK-general-election,-1950>

APLICAȚIE

Studiind sursele 2.2-6, identificați trei deosebiri dintre sistemele politice de democrație liberală și cele totalitare.

3. SISTEMUL TOTALITAR COMUNIST ȘI RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI

3.1. ISTORIE ORALĂ: CUM ERAU RESPECTATE DREPTURILE OMULUI ÎN ROMÂNIA COMUNISTĂ

3.1.1.

Carte poștală pe care este înscrisă adresa firmei lui Păun Petre, care a fost naționalizată de către regimul comunist. Se poate citi: Atelier mecanic și turnătorie de fontă Petru Păun.

„Tatăl meu, Păun Petru, a avut trei ateliere: un atelier la Chișinău, un atelier mecanic și turnătorie de fontă la Turnu Măgurele (atelierul acela era de reparații capitale de șleपुरi pe Dunăre) și aici în Craiova o turnătorie de fontă. Atelierul din Chișinău a fost obligat să-l părăsească odată cu venirea rușilor. Celelalte ateliere le-a pierdut cu ocazia naționalizării din 1948. Ceea ce am văzut eu, copil fiind, au fost așa-zisele

Sursele 3.1.1-5 se referă la modul în care unele drepturi ale omului erau respectate de regimul comunist din România.

procese verbale (prin care se constata că au fost confiscate ustensilele, mașinile-unelte și tot ce avea el în dotarea atelierului de la Turnu-Măgurele), scrise pe o hârtie ordinară, pe o hârtie din asta de maculator, de mână, deci fără antet, cu niște semnături care sunt indescifrabile. El a fost anunțat de fratele lui, care

era în relație cu comuniștii, că aceștia intenționau să-l aresteze, ba mai mult decât atât, că aveau de gând să-i pună viața în primejdie. I s-a spus să părăsească de urgență orașul Turnu-Măgurele cu ce poate să ia mai repede și să se ducă undeva în țară, lucru pe care l-a și făcut.”

Mărturie a profesorului Dan Păun, intervievat de autorul acestui modul, martie 2005.

3.1.2. „În perioada când eram la Colegiul Național «Carol I», care pe vremuri se numea Liceul «Nicolae Bălcescu», eram în clasa a IX-a, tata a fost arestat pe o perioadă de un an, un an și ceva, pentru niște motive care după aceea s-au lămurit: e vorba de un accident de muncă, soldat cu moartea unui muncitor și în care tata n-a avut nici o vină. Când a fost eliberat nu s-a dat nici o explicație, nu s-au adresat nici

scuze (probabil că nu se practică asta), menționându-se că este exonerat de orice fel de vină.

Tata povestea că înainte de a fi eliberați, deținuților li se făceau injecții cu niște substanțe care-i buhăiau ca să se creadă că o duceau acolo ca-n paradis. În celulă erau gratii de fier în loc de podea și pe dedesupt curgea apă, condiții propice pentru instaurarea unui reumatism din acela vârtos.”

Mărturie a profesorului Dan Păun, intervievat de autorul acestui modul, martie 2005.

3.1.3. „Mi-aduc aminte că eram pus în dificultate: ce să declar în legătură cu ce-a fost tata înainte de 23 august 1944? Și, în mod invariabil, am fost sfătuit, asta e realitatea, că nu-mi trecea mie prin cap să spun, că a fost muncitor sezonier, lucru pe care l-am declarat în mod permanent. Așa am putut să acced la Colegiul Național «Carol I», în perioada în care aveau prioritate copiii de muncitori și țărani. Ceilalți care aveau altă origine

(«nesănătoasă») era mai greu să ajungă aici.

Dar ceea ce este interesant este că, în perioada în care tata a fost reținut pentru cercetări, mie mi s-a scăzut nota la purtare. Am văzut asta ulterior când m-am uitat pe Diploma de Maturitate (Bacalaureat) și am rămas stupefiat când am văzut că pentru o vină pe care eu n-o aveam s-a procedat la penalizarea mea. Acest fapt m-a durut și mă doare și-acuma.”

Mărturie a profesorului Dan Păun, intervievat de autorul acestui modul, martie 2005.

APLICAȚIE

Studiați sursa 3.1.1.

- La ce drept al omului se referă sursa?
- Identificați trei abuzuri comise de stat împotriva lui Păun Petre.

APLICAȚIE

Studiați sursa 3.1.2.

Precizați ce drepturi ale lui Petre Păun au fost încălcate?

APLICAȚIE

Studiați sursa 3.1.3.

- Din ce motiv a fost nevoit Dan Păun să nu spună adevărul în legătură cu ocupația tatălui său? În caz că ar fi spus adevărul, ce risca Dan Păun?
- Care ar fi reacția voastră dacă vi s-ar scădea nota la purtare din cauze care n-au nimic de a face cu comportamentul vostru la școală?
- Cunoașteți cazuri asemănătoare în școala voastră, de scădere a notei la purtare din motive care nu sunt în legătură cu comportamentul elevilor?

3.1.4. „Partea cea mai delicată este că după naționalizare și până prin 1954 i s-au refuzat [tatălui autorului acestei mărturii] angajările cu durată nedeterminată, spunându-i-se

cam peste tot că «să se ducă la Tito și să-i dea el de lucru, pentru că aici în țară a fost exploator de muncitori, și ca atare, nu este indicat să lucreze cot la cot cu oamenii muncii.»”

Mărturie a profesorului Dan Păun, intervievat de autorul acestui modul, martie 2005.

APLICAȚIE

Studiați sursa 3.1.4.

- Indicați pasajul din text care atestă încălcarea de către autorități a drepturilor omului.
- Despre ce drept al omului este vorba?

3.1.5. „Socrul meu fusese, în tinerețe, un adept al colectivizării în agricultură. «Întovărășiți-vă și o să mâncați jimblă!», le spunea el consătenilor. După o vreme, însă, lucrurile n-au mai mers bine. Oamenii îi spuneau: «Nea Gică, unde este jimbla pe care ne-ai promis-o? »

De aceea, socrul meu a căutat soluții, nu numai în agricultură, dar și în alte domenii (de exemplu în învățământ). Criticile adresate regimului, precum și măsurile despre care credea că sunt necesare, le

trimitea lui Paul Niculescu Mizil (nu știu de ce, dar avea încredere în Mizil). Pentru a nu fi depistat, trimitea scrisori din Caracal (domiciliul lui era într-o comună situată la circa 90 km de Craiova). El pune a acele scrisori direct în vagonul poștal. În acest mod, a trimis mai multe scrisori lui Paul Niculescu Mizil. Securitatea l-a depistat. Securității au venit într-o zi și au percheziționat casa. L-au luat pe socrul meu și l-au interogat. De asemenea, vecinii din stânga și din dreapta au fost interogați de Securitate.”

Mărturie a lui V.S., intervievat de autorul acestui modul, februarie 2005.

APLICAȚIE

- La ce drept al omului se referă sursa 3.1.5?
- Ce instituție a statului l-a descoperit și anchetat pe autorul mărturiei de la sursa 3.1.5?

3.2. CEL MAI GRAV ACCIDENT NUCLEAR DIN ISTORIE

„În această noapte Cernobâlul ascunde două secrete mortale. Primul este o eroare fatală în design-ul reactorului pe care inginerii nu o cunosc... Cel de-al doilea secret se referă la omul cu putere de decizie. Trecutul lui Anatoli Diatlov este marcat de însăși tehnologia pe care caută să o domine... Dar inginerul șef adjunct Anatoli Diatlov ignoră deliberat sfaturile primite de sus asupra modului de derulare a testului... E omul partidului care încearcă să facă lucrurile ca la carte, dar știe că în acest domeniu regulile și realitatea adesea nu corespund... Reactorul s-a oprit acum complet. Diatlov ia decizia fatidică.

– Tu ai făcut reactorul să se oprească, idiotule! Ridică nivelul, acum! Scoate imediat tijele de control! Pentru a ridica nivelul... echipa a fost nevoită să scoată din reactor toate tijele de control. Tijele de control sunt acceleratorul și frâna reactorului nuclear... Dacă sunt ridicate, nivelul energiei crește rapid. Dacă sunt scoase, inginerii își pierd capacitatea de a mai apăsa pe frână.

– Am întârziat destul din cauza unor cretini ca voi... Cât despre tine, dacă nu vrei sau nu poți să faci ce ți se cere, pe viitor nu mai e cazul să ai această problemă. Ai priceput? Dă-te din calea mea! Tregub, preia controlul!

La 26 aprilie 1986 a avut loc cel mai grav accident nuclear din istorie la Centrala atomoelectrică de la Cernobâl, în fosta URSS. Sursa 3.6 descrie momentul care a dus la declanșarea catastrofei.

APLICAȚIE

- Indicați pasajele din sursă care arată dominația autorității politice asupra competenței profesionale.
- Identificați două motive care l-au îndreptățit pe Diatlov să ia „decizia fatidică”.
- Precizați două motive ale dezastrului nuclear.

Revolta oamenilor a fost înăbușită. Tregub și Achimov au ridicat nivelul de energie al reactorului... Echipa din cabina de control avea toate motivele să se supună. Un inginer nuclear are o meserie de prestigiu, bine plătită. Ei și familiile lor

locuiesc în orașul alăturat, Pripiat. Au magazine bine aprovizionate, o școală și un parc de distracții. Nimeni nu vrea să își piardă postul, pentru că și-ar pierde apartamentul și ar ajunge altundeva, probabil în vreo centrală de prin Siberia.”

Documentarul realizat de Discovery: *Channel Dezastrul de la Cernobâl, 2004.*

APLICAȚIE

Intervistați-i pe părinții voștri în legătură cu comportamentul populației din România în perioada în care s-au făcut simțite efectele dezastrului nuclear de la Cernobâl. Scrieți un eseu de zece rânduri despre modul în care au acționat aceștia în acea perioadă.

3.3. A FI RESPONSABIL ȘI A ACȚIONA PENTRU PROTECȚIA MEDIULUI

La sfârșitul anilor '70, campaniile oamenilor simpli au dat rezultate în toată lumea occidentală. În Germania, Mișcarea Ecologistă a câștigat atâția adepți, încât a intrat în politică. Legislația introdusă în Europa, Japonia și Statele Unite a avut un efect vizibil. Mediile

industriale au început să-și facă publice rezultatele. „Cazanele de la centrala ICI din Billingham, care întrebuițau 3000 t cărbune zilnic, acum consumă gaze naturale nepoluante. Fumul, dioxidul de sulf, reziduurile de pietriș și praf au fost eliminate”.

Documentarul BBC, *Secolul oamenilor*, episodul *Planeta în primejdie*

APLICAȚIE

- Precizați cel puțin două dintre cauzele introducerii unei legislații pentru protecția mediului în Europa occidentală, SUA și Japonia.
- Precizați două argumente pentru care fiecare cetățean, prin propriul comportament, trebuie să contribuie la protecția mediului.
- Condițiile de aderare la UE impun și respectarea unor clauze referitoare la mediu. În România, acestea nu se pot respecta în totalitate. În consecință, România va plăti penalități către UE. Realizați o dezbatere pe tema protejării mediului cu referire la necesitatea menținerii sau închiderii unităților economice poluante.

3.4. ESTE FOLOSIREA FORȚEI MILITARE O MODALITATE PENTRU INTRODUCEREA DEMOCRAȚIEI ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ?

„Folosirea forței militare pentru promovarea cauzei democrației și libertății e unica garanție a unei stabilități reale și a unei securități de durată. Într-o lume în care răul este încă foarte vizibil, principiile democratice trebuie sprijinite cu forța în

toate formele sale: politică și economică, culturală și morală și, da, câteodată chiar militară. Orice campion al democrației care promovează principiile, dar nu le aplică în forță, nu poate face mare lucru în viața popoarelor oprimare.”

Secretarul de stat american Condoleezza Rice, extras dintr-o cuvântare ținută la Universitatea Princeton, octombrie 2005. *Lumea*, nr. 11/2005, pag. 23.

Sursa 3.4 descrie o modalitate prin care se încearcă introducerea democrației liberale în lumea contemporană.

APLICAȚIE

- Sunteți de acord cu afirmația că pentru promovarea democrației este, uneori, necesară utilizarea forței? Argumentați.
- Sunteți de acord cu formula „rău foarte vizibil”? Stabiliți prin dezbateri ce înseamnă această formulă și încercați să identificați minimum două exemple, în concepția voastră, de „rău foarte vizibil” în lumea contemporană.

APLICAȚIE

- Realizați un interviu cu o rudă sau o cunoștință în legătură cu modul în care i-au fost respectate drepturile omului și completați tabelul de mai jos:

Înainte de 1989	După 1989
Nu i s-au încălcat drepturile omului	Nu i s-au încălcat drepturile omului
Drepturi electorale	Dreptul de a alege și de a fi ales
Dreptul de asociere	Dreptul de asociere
Libertatea cuvântului	Libertatea cuvântului
Dreptul la muncă	Dreptul la muncă
Dreptul la învățătură	Dreptul la învățătură
Libertatea conștiinței	Libertatea conștiinței
Alt drept	Alt drept

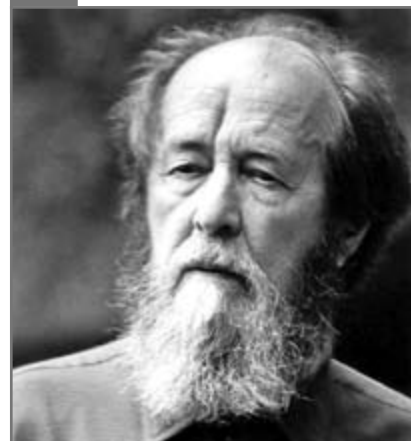
- După aceea, confrunțați rezultatele celorlalți colegi într-un tabel de forma:

Înainte de 1989	După 1989
Nr. de persoane cărora nu li s-au încălcat drepturile omului	Nr. de persoane cărora nu li s-au încălcat drepturile omului
Nr. de persoane cărora li s-au încălcat drepturile electorale	Nr. de persoane cărora li s-au încălcat drepturile electorale
Nr. de persoane cărora li s-a încălcat dreptul de asociere	Nr. de persoane cărora li s-a încălcat dreptul de asociere
Nr. de persoane cărora li s-a încălcat libertatea cuvântului	Nr. de persoane cărora li s-a încălcat libertatea cuvântului
Nr. de persoane cărora li s-a încălcat dreptul la muncă	Nr. de persoane cărora li s-a încălcat dreptul la muncă
Nr. de persoane cărora li s-a încălcat dreptul la învățătură	Nr. de persoane cărora li s-a încălcat dreptul la învățătură
Nr. de persoane cărora li s-a încălcat libertatea de conștiință	Nr. de persoane cărora li s-a încălcat libertatea de conștiință
Nr. de persoane cărora li s-a încălcat un alt drept	Nr. de persoane cărora li s-a încălcat un alt drept

- Examinați rezultatele din cele două coloane și arătați în ce perioadă s-au respectat mai bine drepturile omului.
- În momentul catastrofei nucleare de la Cernobîl, câteva mii de militari și lucrători au fost mobilizați și puși să îngroape în beton reactorul care explodase. Cea mai mare parte dintre cei care au lucrat au murit din cauza bolilor incurabile cauzate de radiații. Ei nu au știut, în momentul în care au primit misiunea, că se duc la moarte. Argumentați faptul că regimul comunist a realizat, în acest caz, o încălcare a drepturilor omului. Dacă da, despre ce drept/drepturi este vorba?
- Realizați o dezbateri cu tema: „A fost corect să se salveze câteva sute de mii/milioane de oameni prin sacrificiul a câtorva mii, care nu au știut că vor muri?” Cum credeți că s-ar fi rezolvat/ar fi trebuit să se rezolve această situație într-un sistem democratic? Redactați un eseu de o pagină în care să formulați opiniile voastre în legătură cu cauzele pentru care drepturile omului sunt încălcate într-un regim totalitar.

PERSONALITĂȚI

Alexandr Soljenițin, scriitor și istoric sovietic. S-a născut în anul 1918 în localitatea Kislodovsk, în regiunea Munților Caucaz. A luptat în al doilea război mondial în armata sovietică, fiind de două ori decorat. Între 1945-1953 a fost internat în lagăre de concentrare, fiind autorul unei scrisori în care îl critica pe Stalin. Deși, în urma detenției, s-a îmbolnăvit de cancer la stomac, s-a vindecat. A scris mai multe lucrări literare în care denunța atmosfera apăsătoare impusă de regimul totalitar din Uniunea Sovietică. În 1970 a primit Premiul Nobel pentru literatură, iar în 1974 a părăsit Uniunea Sovietică. În 1973 a apărut primul volum din faimoasa lucrare *Arhipelagul Gulag*, o remarcabilă operă în care reconstitua, pe baza unui material documentar vast, condițiile inumane de detenție din timpul regimului stalinist. În lucrările sale ulterioare, Soljenițin a militat pentru revenirea la tradițiile specifice rusești și pentru evitarea copierii automate a modelului occidental. A fost reabilitat și a revenit în Federația Rusă în 1994 (după dezmembrarea Uniunii Sovietice).

Alexandr Soljenițin
(<http://mk29.image.pbase.com/u47/dimitrisokolenko/large/33960668.WAS0002.jpg>)

Andrei Saharov (1921-1989) a fost un mare om de știință și un activist pentru drepturile omului. Pasionat de activitatea de cercetare în domeniul fizicii și cosmologiei, a lucrat în domeniul armelor nucleare. Este considerat a fi părintele bombei cu hidrogen sovietice, testată cu succes în anul 1953. A atras atenția asupra primejdiei reprezentate de cursa înarmărilor nucleare. În 1970, împreună cu alți doi disidenți sovietici (Valery Chalidze și Andrei Tverdokhlebov) a întemeiat la Moscova Comitetul pentru Drepturile Omului. Împreună cu soția sa, Elena Bonner, a activat pentru democrație și apărarea drepturilor omului prin articole, apeluri, interviuri, demonstrații etc. Împotriva sa, la ordinul guvernului sovietic a fost declanșată o campanie de presă; mai multe scrisori deschise, unele semnate de membri ai Academiei Sovietice de Știință, îi denunțau activitatea. Activitatea lui Andrei Saharov, dusă pentru respectarea drepturilor omului în Uniunea Sovietică, a fost recompensată în 1975 prin acordarea Premiului Nobel pentru pace. În 1979 a protestat public împotriva războiului dus de URSS în Afganistan. A fost exilat la Gorki (1980-1986). Acolo și-a continuat activitatea, în ciuda faptului că majoritatea cetățenilor sovietici nu-i cunoștea eforturile sau, pur și simplu, îl considera un trădător. În timpul guvernării lui Mihail Gorbaciov a fost rechemat din exil și a fost ales în Congresul Deputaților Poporului (Parlamentul sovietic) ca reprezentant al unei forțe de opoziție.

Andrei Saharov
(http://www.bacjrr.org/gallery/lemkhin/sakharov_big.jpg)

Vaclav Havel, scriitor și unul dintre liderii vieții intelectuale din răsăritul Europei, s-a născut la Praga în 1936. A studiat la un colegiu tehnic (1955-1957). Și-a continuat studiile la Academia de Artă din Praga, pe care a absolvit-o în 1967. A debutat ca autor de teatru în 1963. După zdrobirea „Primăverii de la Praga” (1968),

Havel a scris piese de teatru în care aducea critici regimului comunist. În 1977 a fost unul dintre fondatorii organizației pentru apărarea drepturilor omului, *Charta 77*. În urma activității sale, Havel a fost în mai multe rânduri arestat și întemnițat de către autoritățile comuniste. În noiembrie 1989 a fondat o organizație de opoziție, *Forumul Civic*. După căderea regimului comunist, a fost ales președinte al Republicii Federale Cehe și Slovace (1989). După destrămarea acestei republici și apariția Republicii Cehe, a fost ales președinte al acesteia din urmă (1993). Havel a contribuit într-o măsură deosebită la restabilirea democrației în țara sa. A militat pentru reconcilierea cu Germania și aderarea Cehiei la NATO și Uniunea Europeană.

Vaclav Havel
(http://www.ilexikon.com/images/2/2c/Vaclav_Havel.jpg)

Cornel Chiriac (1941/1942-1975). Tânărul Cornel Chiriac a fost pasionat de muzică, rock și jazz. În timpul studiilor liceale a redactat de unul singur o revistă de jazz; textele erau scrise de mână, iar pozele, decupate din reviste străine (poloneze mai ales) erau lipite. Cele 20 de reviste au fost trimise celor mai reprezentativi muzicieni de jazz din România (între care Johnny Răducanu). Acest tânăr ardea prin muzică și pentru muzică! A urmat cursurile facultății de Limba Engleză a Universității București și a fost angajat la Radio România, unde a fost autorul celei mai faimoase emisiuni muzicale, *Metronom*. Atunci publicul din România a luat cunoștință de muzicieni precum Jimi Hendrix sau Bob Dylan. În calitatea sa de redactor la Radio, a ajutat cel mai faimos grup din România, *Phoenix*, să se lanseze. Emisiunea *Metronom* a avut un succes enorm, însă regimul comunist considera că muzica promovată pe calea undelor de Cornel Chiriac era subversivă. Când a difuzat la radio piesa Beatles-ilor *Back in USSR*, imediat după înăbușirea Primăverii de la Praga, emisiunea sa a fost scoasă din programele radio. Din acest motiv, Cornel Chiriac a fost nevoit să părăsească țara, având în bagaje doar înregistrările grupului Phoenix. A fost angajat de Radio Europa Liberă, unde a continuat să difuzeze emisiunea *Metronom*. Pe calea undelor, tineretul din România a putut să asculte o altfel de muzică decât cea agreată de regimul comunist: Pink Floyd, Rolling Stones, Yes... „Pentru el, cel puțin la fel de important ca muzica, a fost întotdeauna fenomenul social, revolta și nemulțumirile din care țâșneau aceste cântece și care erau perfect oglindite adeseori în textele folosite. Cornel era, după cum știți, o enciclopedie a muzicii pop moderne, unul dintre cei mai buni cunoscători ai ei. Un om care o înțelegea perfect, fiindcă îi înțelegea rădăcinile, știa de unde vine, îi împărtășea setea de libertate și pace, oroarea de război și brutalitate.” (Noel Bernard, directorul postului de radio *Europa Liberă*). În emisiunea sa, Cornel Chiriac milita pentru libertatea de exprimare, pentru arta adevărată, necenzurată! Emisiunea sa era ascultată cu sufletul la gură nu numai în România, ci și în alte țări ca Italia, Olanda, Ungaria, Cehoslovacia, Anglia, Bulgaria... Acest mare campion al libertății cuvântului a fost asasinat (nu se știe încă în ce împrejurări și dacă regimul comunist de la București a fost implicat) în 1975, înainte de a împlini 34 de ani!

Cornel Chiriac
(<http://www.radio3net.ro/halloffame/index.php?cx>)

II.

SCHIMBAREA STATUTULUI FEMEII
ÎN SECOLUL AL XX-LEA

Lupta împotriva discriminărilor de orice fel constituie un important obiectiv al educației pentru cetățenie democratică. De aceea, se impune analiza modificărilor intervenite în statutul femeii în secolul al XX-lea. Timp de mii de ani, femeile au avut un statut social inferior celui al bărbaților, acesta fiind caracterizat prin lipsa de drepturi politice, economice etc. În 1706, Mary Astell se întreba: „Dacă toți bărbații s-au născut liberi, cum se face că toate femeile s-au născut sclave?” În 1791, sub impresia Revoluției franceze și a *Declarației drepturilor omului și ale cetățeanului*, Olympe de Gouge redacta *Declarația drepturilor femeii și ale cetățeniei*, în care revendica egalitatea pentru femei. În secolul următor a apărut și s-a dezvoltat mișcarea feministă, care milita pentru acordarea de drepturi femeilor, între care dreptul de vot; acest din urmă drept a fost principala țintă a primei etape din istoria mișcării feministe, care s-a încadrat între anii 1848-1914. Noua mișcare feministă (începând cu anul 1969) s-a desfășurat în contextul mișcărilor tineretului de la sfârșitul anilor '60. Femeile au luptat pentru dreptul de autodeterminare și asupra propriului corp (legalizarea avorturilor), egalitatea în muncă (muncă egală-salarizare egală, accesul la toate meseriile, recunoașterea muncii desfășurate în gospodărie și de creștere a copiilor). În consecință, a apărut o legislație prin care discriminarea soțiilor a fost eliminată. În aceste condiții, femeile au dreptul să-și aleagă numele de familie, în acordarea custodiei copiilor se are în vedere binele acestuia, divorțul se acordă fără ca una din părți să fie considerată vinovată etc. Există legi care protejează angajatele însărcinate etc. În special în țările nordice ale Europei se vorbește chiar despre un „feminism de stat”. În schimb, în alte zone ale Europei (și în România) femeia continuă să aibă un statut inferior, provocat de menținerea unor mentalități tradiționale, fiind prezent conceptul de „feminizare a sărăciei.” Recunoașterea drepturilor femeii este legată de activitatea unor militante precum Clara Zetkin, Simone de Beauvoir, Betty Friedan, Khalida Messaoudi ș.a.

1. DE CE ȘI CÂT DE MULT S-AU MODIFICAT ATITUDINILE OAMENILOR ÎN CEEA CE PRIVEȘTE DREPTURILE FEMEII?

1.1. EGALITATE?

„Hortensio: Biondello,
Te du, s-o rogi pe scumpa mea soție
Să vin’-aici numaidecât...

.....
Ei, unde mi-e soția?

Biondello: Vă trimite răspuns că poate-ați pus la cale-o glumă,
Nu vrea să vie. Roagă să vă duceți
La dânsa.“

Shakespeare: *Îmblânzirea Scorpiei*, V, 2

1.2. PETRUCHIO: ÎȚI PORUNCESC,

„Acuma, Catarina, să le spui
Acestor îndărătnice femei,
Ce datorii au față de bărbați.
Caterina: Bărbatul ți-e stăpân și păzitor,
E viața ta, e capul tău, ți-e domn...

.....
Deci fiți la locul vostru, e mai bine;
Și mâinile, așa cum se cuvine,
Le-ncrușițați în semn de ascultare,
Și cereți-le soților iertare,
Iar dacă soțul meu îmi poruncește,
Îndeplinesc, pe loc, tot ce poștește...“

Shakespeare, *Îmblânzirea Scorpiei*, V, 2

APLICAȚIE

- Care dintre situațiile descrise în dialogurile din piesa lui Shakespeare sunt în concordanță cu idealul de egalitate între femei și bărbați?
- Modificați unul dintre citatele shakespeariene într-un fel care să illustreze egalitatea dintre bărbați și femei.

2. OBȚINEREA DREPTURILOR POLITICE

2.1. VOTURI PENTRU FEMEI

Caricatură dintr-un ziar al militanților pentru acordarea dreptului de vot femeilor (sufragete) din Marea Britanie, 1913. (<http://www.learningcurve.gov.uk/britain1906to1918/g3/cs1/g3cs1s6.htm>)

La începutul secolului al XX-lea, în Anglia s-a desfășurat o intensă activitate pentru acordarea dreptului de vot pentru femei. Activistele pentru acordarea dreptului de vot se numeau sufragete. Sufragetele au recurs la modalități extreme de a atrage atenția asupra acordării dreptului de vot pentru femei: legarea cu lanțuri de clădirile publice, arderea cutiilor poștale etc. Poliția a operat arestări, unele sufragete au fost bătute și hrănite cu forța atunci când acestea intrau în greva foamei în închisoare.

În România, mișcarea feministă a militat pentru acordarea dreptului de vot și îmbunătățirea statutului economico-social al femeii. Modalitățile prin care aceste cerințe au fost promovate: întemeierea unor asociații feministe (Liga femeilor – 1894, Unirea Culturală a Femeilor Române – 1915, Asociația pentru emanciparea civilă și politică a femeilor române – 1918 etc.), editarea de publicații feministe (*Femeia română*, *Românca*, *Viitorul româncelor*, *Drepturile femeii*, *Revista noastră* etc.), redactarea de articole în presă, memorii etc. Personalități care au ilustrat mișcarea feministă din România: Sofia Nădejde, Adela Xenopol, Ecaterina Arbore-Ralli, Ella Negruzzi, Eugenia de Reuss Ianculescu etc.

APLICAȚIE

Examinați cu atenție sursa 2.1.

- Ce semnificație are ceasul din imagine?
- Explicați semnificația siluetei de femei din ce în ce mai mari care se aliniază de la stânga la dreapta.

2.2. ÎNTRE PARTICIPAREA LA VIAȚA PUBLICĂ...

„D-na directoare a revistei [Eugenia de Reuss-Ianculescu] a ținut o documentată conferință despre «Dreptul de vot al femeii».

După o introducere științifică în care arată necesitatea ca femeia să ia parte la activitatea și îndatoririle de cetățeană,

arată că toate reformele de înaltă ordine morală – ocrotind căminul, familia – săvârșite în alte țări de femeile care au dreptul de a fi eligibile la comună și parlament. [...] Conchide că pentru a imprimăvăra obiceiurile noastre electorale, pentru a

întrona dreptatea și legalitatea pentru propășirea ei și a neamului, pentru a aduce reale foloase practice societății, pentru a forma conștiința cetățenilor, e necesar ca femeia română să devină cetățeană eligibilă și alegătoare.”

DREPTURILE FEMEII, anul I, nr. 10, decembrie 1912, pp. 20-21

Ștefania Mihăilescu: *Emanciparea femeii române*, Antologie de texte, vol I, 1815-1918, Editura Ecumenica, București, 2001, pag. 409.

2.3. ...ȘI OBLIGAȚIILE FAMILIALE!

„Să șoptim femeii și să-i repetăm melodios, duios și cu voce captivantă de sireună: familia, familia, familia. Să-i șoptim și să o atragem în lăcașul sfânt nu pentru ca să o martirizăm, după cum sirenele prin dulceața cântecelor lor atrăgeau navigatorii la țărnișă pentru ca să-i sfâșie și să-i

mănânce, ci pentru ca să o înbiem la farmecele vieții de interior, la farmecul de a trăi gospodărind, născând, alăptând, crescând și cultivând copii în bune și sănătoase condițiuni morale, intelectuale și fizice și secundând bărbatul în activitatea lui practică sau intelectuală (...).”

George D. Nedelcu, *Sugestiuni sociale. Decădere morală – Educațiune. Feminismul – Familia – Femeia*, București, Imprimeria Fundației Culturale – Principele Carol”, 1925, p. 26
http://www.unibuc.ro/eBooks/istorie/ciupala/discursuridesprefemeie.htm#_ftn10

APLICAȚIE

Ce poziție exprimă sursa 2.3? Este ea favorabilă acordării de drepturi femeii sau nu? Argumentați răspunsul. Pornind de la sursa 2.3, redactați un text care să exprime punctul de vedere opus.

APLICAȚIE

Studiați sursele 2.2, 2.3 și rezolvați următoarele sarcini:

1. Enumerați cel puțin trei argumente în favoarea acordării dreptului de vot pentru femei.
2. Precizați cel puțin un motiv dat de adversarii acordării dreptului de vot femeilor.

3. STATUTUL ECONOMIC-SOCIAL ȘI PROFESIONAL AL FEMEII ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA

3.1. DESPRE STATUTUL FEMEII ÎN FAMILIE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA

„Am cunoscut familii în care până și bijuteriile și banii femeii erau depuși pe numele bărbatului, cu credință că Ea moare înainte. Întâmplarea a făcut altfel. Noroc de testament care era reciproc, așa că femeia a plătit numai taxe mari de

moștenire pentru o avere care era a ei... bine că a fost așa și nu au venit rudele să-i ia toată averea... Dar cazuri când femeia sub frica revolverului a dat iscălitură că nu are nici o zestre... deși fusese din belșug dotată?”

Eugenia de Reuss Ianculescu, „Drepturile femeii”, anul I, nr 7, iulie 1912, pp. 4-9
 Ștefania Mihăilescu: *Emanciparea femeii române, antologie de texte*, vol I, 1815-1918, Editura Ecumenica, București, 2001, pag. 401.

3.2. DREPTUL DE A ALEGE O MESERIE

„Anul trecut, după cum se știe, cererea D-nei Negruzzi de a fi admisă în baroul avocaților, în țară, după ce a fost admisă de marea majoritate a avocaților din localitate, în urma unui proces făcut de minoritatea adversă, a fost respinsă de Casație. [...] Avocații părții adverse și-au făcut cât au putut de bine datoria; dar e așa de greu să pledezi pentru o cauză pierdută! Argumentarea lor era, firește, slabă. Ziceau, bunăoară, că femeilor nu le poate acorda, dreptul de avocat, «fiindcă avocatura e o funcție socială, nu ca medicina, ori profesoratul etc.»! argumentare în care se vede confuzia de termeni: căci, ce e aceea «funcție socială»? și întrucât nu sunt medicina și profesoratul funcțiuni sociale?;

ziceau apoi, că nu poate Curtea de Casație să hotărască aici, ci Parlamentul trebuie să facă o lege expresă, deoarece intenția legiuitorului n-a fost să admită și pe femei a fi avocați... Dar legiuitorul din urmă al acestei chestiuni (d. Mișu Antonescu) trăiește, și fiind întrebat care i-a fost intenția, a răspuns că el este pentru ca femeia să fie avocat, ca și alți jurisconșulți apreciați... Mai ziceau că... nu ar fi frumos ca femeile să pledeze, că poate ar veni îmbrăcate în costume nepotrivite... sau că ar ajunge în conflict cu bărbații lor, fiind măritate, căci în virtutea puterii maritale, ele trebuie să ceară mai înainte autorizarea de la dâșii ca să pledeze, și dacă ei n-ar vrea să le-o dee?...”
Iași, 27 martie 1915

Ella Negruzzi (1876-1948), avocat și publicist, a fost prima femeie din România care a obținut dreptul de a exercita meseria de avocat.

Eleonora Stratilescu, „UNIREA FEMEILOR ROMÂNE”, anul VII, nr. 3-4, martie 1915, pp. 174-178

Ștefania Mihăilescu: *Emanciparea femeii române, antologie de texte*, vol I, 1815-1918, Editura Ecumenica, București, 2001, pag. 475.

3.3. LORENA WEEKS, ANGAJATĂ ÎNTR-O COMPANIE DE TELEFONIE DIN SUA

„Operatoarele lucrau tot timpul. Eu lucram în două schimburi, ca să mă pot ocupa de copii după amiaza. Începeam munca la ora 11, plecam la ora 14, îi luam de la școală și le dădeam să mănânce, după care mă întorceam la muncă la ora 19.

Era greu. Abia după 17 ani am primit jumătate de zi liberă de Crăciun. Mă uitam la tehnicieni și mă gândeam că și eu pot face asta. Erau mai bine plătiți, aveau un program mai bun și așa fi vrut să muncesc și eu acolo.”

documentarul BBC *Peoples' Century*, episodul *Half the People* (1970)

APLICAȚIE

Studiați sursa 3.3. Ce concluzie puteți desprinde în legătură cu statutul profesional pe care îl aveau femeile în comparație cu bărbații? Analizați următoarele aspecte:

- programul de lucru;
- salarizarea;
- accesul la diversele funcții și meserii.

APLICAȚIE

Examinați sursele 3.1, 3.2 și 3.3. Arătați câteva forme în care s-a manifestat statutul social și economic al femeilor în prima jumătate a secolului al XX-lea.

3.4. DESPRE CĂSĂTORIE ÎNTR-O FAMILIE EVREIASCĂ DIN TRANSILVANIA, ÎNAINTE DE CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

„E o zi caldă de primăvară. Îmi fac lecțiile în sufragerie. Prin fereastra deschisă, aud deodată vocea tatei. Discută cu vecinul Schmuel Adlerstein, tatăl Magdei, prietena mea de cincisprezece ani. Vecinii noștri sunt oameni mai în vârstă, au deja copii căsătoriți. Magda, copil făcut la bătrânețe, e singurul care încă mai stă cu ei. Discută despre fetele lor. Vecinul povestește că a hotărât deja viitorul Magdei, așa cum a făcut și cu fiicele mai mari. Peste doi ani, când termină școala, se va mărita cu David, băiatul altor vecini. David se pregătește să devină medic. Nenea Adlerstein nu crede că va fi o problemă, întrucât el e

om înstărit, așa că fiica lui va avea zestre mare. Familia Adlerstein este printre cele mai bogate din oraș. Au o fabrică de textile care merge foarte bine și locuiesc într-o casă mare, cu mulți servitori. Așa că vecinul își permite să-și «cumper» un ginere cu educație aleasă... Vecinul mai spune că a vorbit deja cu nenea Fischer, tatăl lui David, și i-a spus că, dacă se încheie căsătoria, el le asigură o casă de cărămidă în centrul orașului, dotată cu tot ce trebuie unui cabinet medical. Tatăl Magdei crede că, în felul acesta, ambele familii vor face o afacere foarte profitabilă și că tinerii nu ar avea de ce să se împotrivescă.”

Heidi Fried s-a născut și a copilărit în Transilvania. A fost printre puținii evrei supraviețuitori ai Holocaustului. În 1944 a fost deportată împreună cu familia ei la Auschwitz de către naziști. A fost mutată în diferite lagăre de muncă, având norocul să fie eliberată de trupele britanice în primăvara anului 1945.

Heidi Fried, *Pendulul vieții*, Editura Vremea XXI, București, 2004, pp. 57-58.

APLICAȚIE

Analizați sursa 3.4. Lucrați în grupe de 4-5 elevi.

- O grupă redactează o scrisoare din partea personajului Magda Adlerstein, adresată celei mai bune prietene;
- o grupă redactează o scrisoare din partea personajului David Fischer, adresată celui mai bun prieten;
- o grupă redactează o scrisoare din partea familiei Adlerstein către rude, prin care le anunță evenimentul căsătoriei fiicei lor cu David Fischer;
- o grupă redactează o scrisoare din partea familiei Fischer, adresată rudelor, prin care este anunțat evenimentul căsătoriei fiului lor David cu Magda Adlerstein;
- o grupă redactează un articol scris de un ziarist, prin care se relatează același eveniment al căsătoriei dintre David Fischer și Magda Adlerstein.

La final, grupele își prezintă concluziile întregii clase.

3.5. ȘI FEMEILE AU FOST VICTIMELE HOLOCAUSTULUI!

„Începând din 1933, din Germania au fost exilate aproximativ 150000 de evreice și, din 1941, au fost omorâte aproape o sută de mii de evreice germane și aproximativ

trei milioane de evreice de altă origine; lor li s-au adăugat mai multe sute de mii de femei ale rromilor și un număr necunoscut de femei slave.”

Gisela Bock, *Femeia în istoria Europei*, Editura Polirom, Iași, p. 262.

Sursa 3.5 se referă la situația femeilor evreice, care au îndurat Holocaustul, și a altor femei aparținând raselor considerate „inferioare” de către ideologia nazistă.

APLICAȚIE

Menționați motivul care a justificat, în concepția naziștilor, tratamentul aplicat femeilor evreice, rome, slave etc.

4. EVENIMENTE CARE AU CAUZAT SCHIMBAREA STATUTULUI FEMEII

4.1. AFIȘ DIN TIMPUL CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL („ROSIE NITUITOAREA”)

APLICAȚIE

Priviți cu atenție imaginea alăturată (4.1):

- În ce țară a fost făcută imaginea?
- Ce reprezintă imaginea?
- Descrieți înfățișarea și atitudinea personajului din imagine.
- Care este motivul pentru care acest poster a fost făcut?
- Precizați modificările de statut pe care le indică această fotografie și care sunt posibilele schimbări în mentalitatea oamenilor din acea perioadă.
- Examinați tabelul cronologic și stabiliți ce alte evenimente sau inovații medicale au cauzat schimbarea statutului femeii în secolul al XX-lea.

APLICAȚIE

Accesați adresa de internet <http://www.learningcurve.gov.uk/onfilm/1906to1918.htm>. Vizionați filmul *Women making munitions* (*Femei fabricând muniții*). Descrieți imaginile vizionate și precizați două consecințe ale primului război mondial asupra statutului femeii în perioada interbelică.

5. MODALITĂȚI PRIN CARE FEMEILE AU ACȚIONAT PENTRU A CUCERI DREPTURI

5.1. RITA HENDRIX, PARTICIPANTĂ LA FONDAREA GRUPULUI DOLAMINA, AL MIȘCĂRII FEMININE

„În America și-au ars sutienele. Mișcarea feministă a început. Dacă ele pot, putem și noi aici, în Olanda. Pentru a ne face publicitate, am folosit televiziunea și radioul. Acțiunea era o premieră și a fost receptată în mii de case. Eram atât de prost organizate... Nu aveam birou, telefon sau cont în bancă. Într-o lună, numărul de membre a ajuns la 3-4000. Eram 18 la început. A

fost incredibil. Aveam zile în care organizam acțiuni. Am protestat la primărie la o căsătorie. Una dintre probleme era faptul că femeile erau acostate. Bărbații fluierau femeile și le vorbeau urât, speriiind femeile pe stradă. Ne-am gândit să le plătim cu aceeași monedă. Era nostim. Eram tinere, entuziaste și credeam că vom schimba lumea.”

Sursa 5.1 descrie o modalitate de acțiune civică prin care femeile au izbutit să câștige unele drepturi.

documentarul BBC *Peoples' Century*, episodul 1979 *Half the People*

APLICAȚIE

Accesați pagina de internet <http://www.learningcurve.gov.uk/onfilm/1906to1918.htm>. Dați click pe filmul *Emily Davidson Killed (Emily Davidson ucisă)*. Descrieți imaginile vizionate și indicați o modalitate de acțiune pe care o considerați acceptabilă.

6. MODIFICĂRI APĂRUTE ÎN STATUTUL FEMEII DIN ROMÂNIA ÎN TIMPUL REGIMULUI COMUNIST ȘI ÎN PERIOADA POST-DECEMBRISTĂ

6.1. STATUTUL A DOUĂ GENERAȚII DE FEMEI DIN ROMÂNIA

Un interviu:

Numele celui care a luat interviul: Valentin Băluțoiu
Numele celui interviuat: TB
Vârsta interviuatului: 67
Ocupația interviuatului: pensionară.
Data interviului: 11 octombrie 2004

Întrebare: Mama dvs. a trăit înainte de cel de-al doilea război mondial. Ce studii a făcut?

Răspuns: Mama era bună la carte. Mi-aduc aminte că îi plăcea mult să citească. N-a putut să facă însă decât patru clase, deoarece nu avea posibilități să-și continue studiile.

Î: Ce ocupație a avut mama dvs?

R: Familia mea locuia în mediul rural. Aveam pământ mult. S-a măritat și a făcut șapte copii. Avea în grijă o gospodărie grea. Gătea, spăla pentru toți, avea grijă de copii, se ocupa de grădina de lângă casă, muncea și pe câmp

alături de tata și de copiii mai mari. Aceasta era viața unei femei de la țară înainte de război.”

Î: Unde ați lucrat dvs. și ce meserii ați avut?

R: Am trăit vremuri grele după război. Aș zice că am avut ghinionul să trec prin două perioade de tranziție: una după război și alta în ziua de astăzi. A trebuit să-mi câștig pâinea de mică. În 1953 (aveam 16 ani), am plecat la oraș, unde am urmat școala profesională. Am învățat o meserie care până atunci nu era accesibilă femeilor. Am devenit strungăriță. În clasa mea, cu mine au învățat, cred, încă vreo 27 de colege. Era o modă atunci ca femeile să practice

meserii pe care înainte le făceau doar bărbații. Am lucrat câțiva ani într-o fabrică de mașini agricole. Să știți că făceam față, eram la fel de bună la locul de muncă precum bărbații. După ce m-am măritat și am avut un copil, am fost promovată în secția de proiectare. Am fost desenator copist, apoi am făcut liceul la seral (se făcea carte, nu glumă, la seral). Am avansat; am fost, rând pe rând, desenator tehnic, desenator tehnic principal, proiectant principal. Cred că eram foarte bună în meseria aleasă. Eram plătită la fel ca și colegii bărbați din birou. Împreună cu mine lucrau alte patru colege și vreo 19 bărbați.”

Sursa 6.1 se referă la situația femeilor din România în perioada interbelică, atunci când cea mai mare parte a populației țării trăia în mediul rural, și la viața unei femei după instaurarea în România a regimului comunist.

APLICAȚIE

Credeți că mai există domenii rezervate doar bărbaților? Alcătuiți o listă a domeniilor în care numărul bărbaților angajați este mai mic decât cel al femeilor și notați în scris posibilele cauze ale acestei situații.

6.2. MĂRTURIE A UNEI EMINENTE PROFESOARE, PRIMA FATĂ CARE A FĂCUT PARTE DIN LOTUL OLIMPIC AL ROMÂNIEI LA OLIMPIADA INTERNAȚIONALĂ DE MATEMATICĂ (1965)

„Când am făcut parte din lotul olimpic de matematică nu m-am simțit discriminată. Echipa era formată din 5 băieți și o fată, eu. Fiindcă pe vremea aceea (la 18 ani) eram foarte timidă și emotivă în relațiile cu oamenii, mi-a prins bine faptul că am făcut parte dintr-o echipă «masculină», cu care am comunicat normal. În fața problemelor de concurs, nu conta că ești fată sau băiat. Ceea ce m-a ajutat pe mine mereu a fost faptul că în fața problemelor grele (nu numai de matematică) reușeam să-mi canalizez emoțiile transformându-le în forță. Mă enerva puțin faptul că se menționa mereu, ca o curiozitate, faptul că, pentru prima oară, din echipa României la matematică, face parte o fată. Am reușit să dovedesc că nu asta contează.

Eram 6 concurenți din România în luptă cu alte țări. Am reușit toți 6 să obținem câte o medalie, iar punctajul meu a fost cel mai bun din echipă. Reușita a fost importantă pentru mine, pentru încrederea pe care eu însămi o căpătasem; că pot să fac ce îmi propun, chiar dacă e greu. În timpul studiilor am trecut printr-o întâmplare cam dureroasă pentru mine. M-am căsătorit în timpul facultății și în anul IV am născut primul copil. Unul dintre profesori, pe care de altfel îl respect, m-a ținut minte probabil ca pe fata care a făcut un copil, altfel nu se explică faptul că la un examen important a crezut de cuviință să mă „ajute” tratându-mă cu o indulgență jignitoare. Mi-a pus o singură întrebare, penibil de ușoară, și... nota 9. Dacă s-ar fi

APLICAȚIE

- Descoperiți un motiv pentru care prezența unei fete în echipa olimpică de matematică a României era considerată o curiozitate.
- Luați interviuri mamei, rudelor și cunoștințelor voastre femei în legătură cu experiențele de discriminare prin care acestea au trecut sau trec la locul de muncă.
- Care este sfatul pe care autoarea rândurilor alăturate le dă fetelor/femeilor pornind de la propria experiență de viață?

Întâmplat asta acum, aş fi protestat, cerând să fiu examinată normal şi corect şi să mi se pună nota meritată. Dar atunci nu am fost în stare să reacţionez. Probabil însă că această întâmplare m-a determinat să-mi schimb felul de a fi, să devin mai puternică,

să nu mai dau voie să mi se întâmple niciodată ceva asemănător.

În carieră nu am simţit niciodată vreo discriminare. Cred că femeile sunt discriminate dacă permit să fie discriminate. Nu trebuie să permitem.”

Relatare a unei profesoare de matematică de la o şcoală de prestigiu din România, interviu de autorul materialului în 25 octombrie 2004

6.3. DOUĂ GENERAȚII DE FEMEI ÎN ROMÂNIA (ANII '60)

APLICAȚIE

Observați basmaua pe care o poartă bunica. În societatea tradițională românească, după măritiş, o femeie era obligată să poarte capul acoperit. Observați în ce situații se mai poartă astăzi basmaua. Aflați de ce.

6.4. ELEVI LA O ȘCOALĂ PROFESIONALĂ DIN ROMÂNIA ÎN ANII '70. ELEVII ACESTEI CLASE ÎNVĂȚAU STRUNGĂRIA

APLICAȚIE

Observați proporția dintre fetele și băieții din clasă. Ce schimbare în statutul femeilor din România ilustrează această sursă?

6.5. DECRETUL PRIVIND INTERZICEREA ÎNTRERUPERILOR DE SARCINĂ — 29 SEPTEMBRIE 1966:

„Având în vedere că
întreruperea cursului sarcinii
reprezintă un act cu grave
consecințe asupra sănătății
femeii și aduce mari prejudicii
sporului natural al populației,
Consiliul de Stat al Republicii
Socialiste România decretează:

Art. 1. – Întreruperea cursului
sarcinii este interzisă. [...]

Art. 7. – Efectuarea întreruperii
cursului sarcinii în alte condiții
decât cele prevăzute în acest
decret constituie infracțiune și
se pedepsește potrivit
dispozițiilor Codului penal.”

Bogdan Murgescu (coordonator): *Istoria României în texte*, Editura
Corint, București, 2001, pp. 386-387.

6.6. BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ — ÎMPOTRIVA AVORTULUI ȘI A ORICĂROR PRACTICI CONTRACEPTIVE

„Sfântul Sinod al Bisericii
Ortodoxe Române interzice cu
fermitate avortul, chiar dacă
sarcina a apărut în urma unui
viol, dar și orice metodă
contraceptivă, fie medicamente
sau sterilet, apreciind că oprirea
în evoluție a sarcinii în orice
fază reprezintă pruncucidere.
Avortul și toate practicile
avortive sunt păcate grele
pentru că: prin ele se ucide o
ființă umană și se împiedică

procesul firesc al procreării
ființelor omenești. În plus, este
afectată demnitatea femeii și
prezintă riscul mutilării
trupului femeii, al îmbolnăvirii
și morții premature a mamei și
a femeii tinere care nu trebuie
redușă la nivelul de obiect al
plăcerii bărbatului, nu trebuie
batjocorită și umilită în ceea ce
este specific, anume feminitatea
și calitatea sa de mamă”, se
apreciază în documentul remis

de Biroul de Presă al Patriarhiei
la sfârșitul lucrării Sfântului
Sinod al BOR, reunit în 5 și 6
iulie, Reședința Patriarhală.
Înalții Prelați semnaleză că,
„în orice fază ar fi produs,
avortul rămâne pruncucidere;
prin el încălcându-se porunca
divină «Să nu ucizi» (Ieșire
20,13) și este cu atât mai grav,
cu cât constituie uciderea unei
ființe umane aflate în
imposibilitatea de a se apăra.”

Ziarul *Gândul*, 8 iulie 2005, pag. 3

APLICAȚIE

Sursele 6.5, 6.6 se referă la o lege introdusă de regimul comunist din România.

- Ce motive sunt aduse pentru justificarea acestei legi?
- Credeți că această lege a fost bine primită de către femei? În legătură cu această problemă, chestionați pe părinții sau pe bunicii voștri.
- Există și alte modalități de evitare a unei sarcini nedorite?
- Luați interviuri părinților, bunicilor, profesorilor sau prietenilor de familie și puneți întrebarea: Care au fost consecințele asupra femeilor a Decretului privind interzicerea întreruperilor de sarcină?
- Considerați că atitudinea BOR este corectă? Argumentați răspunsul.
- Problema avortului afectează și pe bărbați? Motivați răspunsul.

6.7. MĂRTURIE A UNEI FEMEII PATRON

„Sunt pe apele mele, mă asigur pentru zilele respective, dar viața mea de familie nu este. Te gândești numai că trebuie să achit factura respectivă, aia

trebuie plătită, aia trebuie plătită. Unde să găsesc marfa respectivă cât mai ieftină ca să obțin adaosul...? Nici așa nu este bine.”

Valentina Marinescu, Valentina Procopie, *Accesul femeilor pe piața muncii*, The Gallup Organization Romania, Edit.ro, 2004, pag. 51.

6.8. INTERVENȚIA ÎN ȘEDINȚA CAMEREI DEPUTAȚILOR A DEPUTATEI PAULA IVĂNESCU, 4 MARTIE 2003

„În acest moment, femeile din această țară constituie marja majoritară a sărăciei, existând deja un concept sociologic, care se numește «feminizarea sărăciei». 80% din șomerii cronici, cei de lungă durată, care nu sunt cuprinși în nici un fel de statistică, sunt de fapt femei, care sunt trecute de vârsta de 40 de ani, de care, se pare, nimeni nu mai are nevoie în această țară. Situația lor este dramatică, sunt mame, sunt soții, sunt femei care sunt în toată puterea și împlinirea vârstei, dar care nu mai sunt acceptate pe piața muncii. De asemenea, din cauza sărăciei și a condițiilor existente, chiar și înainte de '89, fenomenul de destrămarea a familiei se accentuează pe zi ce

trece și tot mai multe familii rămân cu un singur părinte. Acele familii monoparentale, din care 80% sunt conduse și susținute de femei. Avem, de asemenea, problema femeii care este la început de drum, a adolescentei, a tinerei, care, de foarte multe ori, nu găsește calea pentru a-și împlini înșușirile, pentru a-și croi un drum în viață, conform celor pe care le dorește și le-ar putea face ea cel mai bine. Avem problema femeii vârstnice, care, după ce a îngrijit o familie, a îngrijit părinți, ajunge în situația de a fi muritor de foame, muritor din lipsă de sănătate, muritor din lipsă de căldură. Și ne mor bătrânii, părinții, bunicii cu zile.”

APLICAȚIE

- Studiați sursa 6.8. Descrieți conceptul de „feminizare a sărăciei” în România în zilele noastre.
- Cunoașteți situații precum cele descrise în sursa 6.8? Descrieți o astfel de situație.

<http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=5389&idm=1&idl=1>

APLICAȚIE

Sursele 6.7-8 se referă la situația actuală din România.

- Care dintre situațiile descrise în sursele 6.7, 6.8 considerați că sunt definitorii pentru situația femeii din România zilelor noastre?
- Cunoașteți situații ale unor femei realizate din punct de vedere social și profesional? Descrieți o astfel de situație.

APLICAȚIE

- Pe baza surselor 6.1-8, identificați și precizați unele schimbări apărute în statutul femeii în România după cel de-al doilea război mondial.
- Redactați mai multe propoziții care să conțină motive pentru care femeile au întâmpinat obstacole în lupta pentru câștigarea drepturilor, de exemplu: *Locul femeii este la cratiță.*
- Ce trebuie să facă un grup de cetățeni pentru a obține anumite drepturi convenite (alegeți oricâte variante doriți):
  1. Să aștepte ca drepturile să le fie acordate;
  2. Să utilizeze violența;
  3. Să acționeze prin intermediul petițiilor către guvernanți, prin articole de presă, emisiuni radio-TV, mitinguri și demonstrații de protest non-violente etc.
- Studiind sursa 5.1 arătați prin care din modalitățile enumerate mai sus au acționat adeptele mișcării feministe din țările dezvoltate în anii '70-80 ai secolului trecut.
- Imaginați-vă că la alegerile prezidențiale din România, în turul al II-lea, participă un bărbat și o femeie. Care ar fi criteriul după care ați vota un anumit candidat?
  1. Sexul candidatului
  2. Partidul din care candidatul preferat face parte
  3. Calitățile personale ale candidatului la președinție.

Argumentați-vă opțiunea sub forma unui discurs electoral pe care să-l prezentați colegilor.
- Realizați o scurtă cercetare pe marginea modificării statutului femeii în România, luând un interviu mamei, mătușii, bunicii sau altor persoane de sex feminin din familia voastră. Notați informațiile obținute în tabelul de mai jos:

	Generația bunicii	Generația mamei	Generația mea
Unde trăia/trăiește: mediul rural/urban			
Studii			
Ocupație/slujbă			
Îmbrăcăminte			
Timp liber			

Comparați rezultatele cercetărilor voastre. Centralizați rezultatele într-un tabel de forma:

	Generația bunicii	Generația mamei	Generația mea
Număr de persoane intervievate			
Mediul rural			
Mediul urban			
Neșcolarizate			
Absolvente de studii generale			
Absolvente de studii medii			
Absolvente de studii superioare			
Ocupație/slujbă în agricultură			
Ocupație/slujbă în industrie			
Ocupație/slujbă în servicii			
Funcții de conducere			

APLICAȚIE

- Ce concluzie puteți desprinde din tabel în legătură cu evoluția statutului femeii?
- Alegeți din lista următoare exemple de încălcare a drepturilor femeilor (se aleg acele exemple care se aplică numai femeilor): •violența în familie, •preferința arătată băieților, •încălcarea dreptului la educație, •încălcarea dreptului la muncă, •egalitatea în fața justiției și tratamentul nepreferențial, •încălcarea libertății religioase și de conștiință, •încălcarea libertății de expresie, •încălcarea libertății presei și a informațiilor, •încălcarea libertății de întrunire și asociere, •încălcarea libertății circulației, •încălcarea libertății profesiei și a muncii, •încălcarea inviolabilității domiciliului, •violul, •încălcarea garantării proprietății și a dreptului de moștenire, •încălcarea dreptului la azil și petiție, •traficul de persoane.
- Indicați, utilizând tabelul cronologic, documente internaționale care protejează drepturile femeilor.
- Dați exemple de discriminare pe considerente de sex, întâlnite în clasa voastră. Cum ar fi trebuit să acționați pentru eliminarea acestora?

PERSONALITĂȚI

Elisa Leonida Zamfirescu (1887-1973), prima femeie inginer din lume. S-a născut în anul 1887 la Galați. A urmat școala primară la Galați și studiile medii la vestita Școală Centrală din București. A vrut să devină ingineră încă de pe băncile liceului, dar nu a fost admisă la Școala de Poduri și Șosele, deoarece această instituție nu primea decât băieți. Totuși, a studiat la Academia Regală Tehnică de la Berlin (1909-1912), unde a fost primită condiționat, în mod excepțional. Aici a obținut diploma de inginer în anul 1912, fiind prima femeie inginer din Europa și chiar din lume. A lucrat ca șefă a laboratoarelor la Institutul Geologic al României timp de mai bine de 40 de ani (1920-1963). A elaborat metode noi de analiză cu ajutorul cărora a avut contribuții excepționale la cunoașterea resurselor minerale ale țării.

Elisa Leonida Zamfirescu
(www.csc.matco.ro/elisa.html)

Maria Cuțarida Crătunescu (1857-1919), cea dintâi româncă doctor și doctor în medicină, și-a început studiile elementare și secundare în România, iar bacalaureatul și l-a dat la Zurich; a urmat cursurile facultății de medicină de la Zurich și din Montpellier, iar în 1883 și-a susținut teza de doctorat la Paris. Reîntorcându-se în țară, în 1885, dă consultații gratuite la spitalul „Filantropia” din București, unde a funcționat ca medic secundar (1893-1895), devenind șefa serviciului de ginecologie. Între 1895-98 este medic de întreprindere la Fabrica de tutun și chibrituri din București (cu peste 2000 de muncitori printre care multe femei). În 1897 organizează societatea „Leagănul”, care urma să înființeze o creșă și un cămin de zi, dar în urma conflictului cu comitetul de conducere se retrage și înființază societatea „Materna”, destinată îngrijirii copiilor nevoiași.

Smaranda Brăescu (1897-1948), recordmena mondială absolută. A fost o remarcabilă personalitate, datorită căreia în străinătate s-a vorbit cu admirație despre România. La vârsta de 31 de ani a realizat primul salt cu parașuta, în Germania, și a primit brevetul de parașutist. România era astfel a patra țară din Europa care avea o parașutistă brevetată (după Franța, Cehoslovacia și Elveția). La 28 octombrie 1931 a sărit cu parașuta de la 6000 de metri, bătănd recordul mondial de femei. La 19 mai 1932, sărind de la 7233 de metri, în Statele Unite, Smaranda Brăescu a devenit recordmena mondială absolută. Acea extraordinară performanță a fost depășită abia în 1951, tot de un român, căpitanul Traian Demetrescu-Popa, care a realizat un salt de 7250 de metri. În anii următori, Smaranda Brăescu s-a afirmat ca pilot. În timpul ultimului război mondial a luptat pe frontul de est, într-o unitate sanitară de aviație. După război, în 1946, a semnat, alături de alte personalități, un memoriu în care protesta împotriva falsificării alegerilor de către comuniști. Datorită acestui fapt a fost condamnată la doi ani de închisoare, dar autoritățile comuniste nu au reușit să o găsească, fiind ascunsă de oameni cu suflet.

Smaranda Brăescu
(ro.altermedia.info/images/Smaranda_Braescu.jpg)

Prima Tosca. Haricleea Hartulary (1860-1939) a fost numită Darclée de către marele compozitor francez Camille Saint-Saens. Născută la Brăila, a fost una dintre cele mai vestite soprane ale epocii sale. A fost prima interpretă a faimosului rol al Toscăi din opera cu același nume compusă de Giacomo Puccini (1900). Între prietenii marii cântărețe române s-a numărat un alt mare compozitor, Leoncavallo.

Haricleea Hartulary
(www.operanb.ro/history_opera.htm)

Betty Friedan s-a născut în anul 1921. Deși a beneficiat de o educație aleasă (a absolvit în 1942 Colegiul Smith și după un an Universitatea California din Berkeley), după ce s-a măritat a renunțat la slujbă. Nemulțumită de această viață, a scris o carte faimoasă, apărută în 1963: *The Feminine Mystique* (Mistica feminină), în care arăta că femeile sunt discriminate, militând pentru un nou statut al femeii în societate.

Betty Friedan
(<http://www.equalrightsamendment.org/images/friedan.jpg>)

III. INTEGRAREA EUROPEANĂ ȘI DREPTURILE OMULUI

Integrarea europeană reprezintă unul dintre cele mai importante fenomene pe care le cunoaște continentul nostru. Dacă inițial procesul urmărea, în primul rând, eliminarea pericolului unui nou război, ulterior s-au evidențiat numeroase avantaje ale creșterii cooperării între statele europene. Prosperitatea statelor membre și rolul din ce în ce mai important pe care instituțiile europene l-au jucat în viața economică și în relațiile internaționale au atras un număr din ce în ce mai mare de membri și au adâncit procesul de integrare. În zilele noastre, sute de milioane de oameni sunt cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene; viața cotidiană a acestora este influențată de deciziile organismelor supranaționale de la Bruxelles și Strasbourg. Fundamenul integrării l-a constituit respectarea unor valori, în prim plan fiind cele legate de drepturile omului și de respectarea demnității umane. Așa cum se arată în preambulul *Declarației universale a drepturilor omului*, adoptată la 10 decembrie 1948, respectarea drepturilor omului constituie o garanție a păcii și cooperării internaționale, deci și a reușitei fenomenului de integrare europeană. Informații suplimentare legate de această temă se întâlnesc în prezentul material în modulele *Cooperare și conflict* – tema *Pași către integrare (perspectiva românească – NATO-UE)* și *Mesajele culturii* – tema *Globalizarea*.

Semnarea Tratatului de la Roma, 25 martie 1957.
(<http://content.answers.com/main/content/wp/en/thumb/b/b8/300px-Rometreaty.jpg>)

Primii pași în direcția integrării europene s-au realizat în 1951 prin unificarea industriei cărbunelui și oțelului. A luat astfel naștere Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO), în urma semnării Tratatului de la Paris (1951) de către șase state europene. Aceleași state au întemeiat Comunitatea Economică Europeană (Piața Comună, CEE) și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice (EURATOM) prin semnarea Tratatului de la Roma, 25 martie 1957. În acest mod au luat naștere Comunitățile Europene (CECO, CEE, EURATOM).

1. DREPTURILE OMULUI ÎN TRATATELE ȘI DOCUMENTELE EUROPENE

1.1. ÎNFIINȚAREA COMUNITĂȚII ECONOMICE EUROPENE

„Art. 1. Prin prezentul tratat, Înaltele Părți Contractante instituie între ele o Comunitate Economică Europeană.

Art. 2. Comunitatea are ca misiune, prin instituirea unei piețe comune și prin apropierea treptată a politicilor economice ale statelor membre, să promoveze în întreaga Comunitate o dezvoltare armonioasă a activităților economice, o creștere durabilă și echilibrată, o stabilitate crescândă, o creștere accelerată a nivelului de trai și relații mai strânse între statele pe care le reunește.

Art. 3. În vederea realizării scopurilor prevăzute la articolul 2, acțiunea Comunității presupune, în condițiile și în conformitate cu termenele prevăzute de prezentul tratat: (a) eliminarea, între statele membre, a taxelor vamale și a restricțiilor cantitative la intrarea și ieșirea mărfurilor, precum și a oricăror altor măsuri cu efect echivalent; [...] (c) eliminarea, între statele membre, a obstacolelor care stau în calea liberei circulații a persoanelor, a serviciilor și a capitalurilor...”

Tratatul de la Roma, 25 martie 1957
http://www.ier.ro/Tratate/11957E_ROMA.pdf

APLICAȚIE

Examinați cu atenție sursa 1.1.

- Indicați trei motive pentru care a fost fondată Comunitatea Economică Europeană.
- Ce drept al omului este menționat în Tratatul de la Roma? (Pentru a răspunde la ultima întrebare, revedeți sursa 1.1. de la tema *Totalitarism și democrație liberală* din cadrul acestui modul.

1.2. TRATATUL DE LA MAASTRICHT ȘI CETĂȚENIA EUROPEANĂ

„Articolul 8

(1) Se instituie cetățenia Uniunii. Este cetățean al Uniunii orice persoană care are cetățenia unui stat membru.

(2) Cetățenii Uniunii se bucură de drepturile și au obligațiile prevăzute de prezentul tratat.

Articolul 8a

(1) Orice cetățean al Uniunii are dreptul de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva limitărilor și condițiilor prevăzute de prezentul tratat și de dispozițiile de aplicare a acestuia. [...]

Articolul 8b (1) Orice cetățean al Uniunii, care își are reședința într-un stat membru și care nu este resortisant al

acestuia, are dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile locale din statul membru în care își are reședința, în aceleași condiții ca și resortisanții acelui stat...

(2) Fără a aduce atingere dispozițiilor articolului 138 alineatul (3) și dispozițiilor adoptate pentru aplicarea acestuia, orice cetățean al Uniunii care își are reședința într-un stat membru și care nu este resortisant al acestuia are dreptul de a alege și de a fi ales la alegerile pentru Parlamentul European în statul membru în care își are reședința, în aceleași condiții ca resortisanții acelui stat.”

Tratatul de la Maastricht, 7 februarie 1992
http://www.ier.ro/Tratate/11992M_Maastricht.pdf

Tratatul de la Maastricht (Tratatul Uniunii Europene) stabilea o Uniune Europeană, ceea ce semnifică creșterea gradului de integrare politică a statelor membre. Prevederile Tratatului de la Maastricht au fost completate de cele ale Tratatului de la Amsterdam (1997).

APLICAȚIE

Studiați sursa 1.2.

- Numiți calitatea menționată pentru cetățenii statelor din Uniunea Europeană în cadrul Tratatului de la Maastricht.
- Comparați această calitate cu drepturile acordate la nivel național.

1.3. TRATATUL DE LA AMSTERDAM ȘI CETĂȚENIA EUROPEANĂ

„La articolul 8, alineatul (1) se înlocuiește cu textul următor:
(1) Se instituie cetățenia Uniunii. Este cetățean al Uniunii orice persoană care

are cetățenia unui stat membru. Cetățenia Uniunii nu înlocuiește cetățenia națională, ci o completează.”

Tratatul de la Amsterdam, 2 octombrie 1997

APLICAȚIE

Examinați sursa 1.3 și răspundeți la următoarele întrebări:

Dacă România va fi membru al Uniunii Europene, un cetățean român va deveni cetățean al Uniunii Europene? Va mai beneficia, în acest caz, de cetățenia română?

Presupunând că un cetățean român are domiciliul la Roma, de ce drepturi se va bucura el? (utilizați sursa 1.2).

1.4. CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UE

„Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene este structurată în 6 capitole – Demnitatea, Libertățile, Egalitatea, Solidaritatea, Cetățenia și Justiția (existând și un al VII-lea titlu: Dispoziții generale care reglementează interpretarea și aplicarea Cartei) – cuprinzând în total 54 de articole care definesc valorile fundamentale ale Uniunii Europene și drepturile civile, politice, economice și sociale ale cetățeanului european. Primele capitole ale Cartei sunt dedicate demnității umane, dreptului la viață, dreptului la integritatea persoanei, libertății de exprimare și libertății de conștiință. În capitolul

Solidaritatea sunt introduse drepturi sociale și economice, precum: dreptul la grevă, dreptul salariaților la informație și consultări, dreptul de a avea atât viață de familie, cât și viață profesională, dreptul la protecție socială și la serviciile sociale din interiorul Uniunii Europene, protecția sănătății. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene promovează, de asemenea, egalitatea între sexe și introduce drepturi, precum protecția datelor, interzicerea practicării eugeniei și a clonării ființelor umane, dreptul la un mediu protejat, drepturile copilului și ale persoanelor în vârstă sau dreptul la o bună administrare.”

Sursa 1.4 se referă la *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene*, unul dintre documentele de mare importanță ale UE.

http://www.civica-online.ro/cetatenie_europeana/cetatenie_europeana.html

1.5. DREPTURI ALE OMULUI ȘI... FOTBAL!

„Până în anul 1995, conform reglementărilor UEFA, fiecare echipă putea avea un număr de maxim 3 jucători străini în echipă. Așa s-a format celebra tripletă olandeză de la AC

Milan: Gullit – Van Basten – Rijkaard. În 1992, Bosman, un jucător olandez anonim, își câștigă în instanță dreptul de a munci în Uniunea Europeană în mod liber și neîngrădit de

granițe. Ca urmare a acestui fapt, orice jucător din țările Uniunii Europene putea să joace la oricare echipă fără a mai respecta legea impusă de UEFA. Pus la colț de instanță,

forul continental s-a văzut în postura de a elimina această restricție, păstrând totuși o limitare a numărului de jucători extracomunitari în lotul fiecărei echipe. În urma acestui fapt, în câțiva ani s-au format adevărate superechipe alcătuite practic din cei mai buni jucători ai planetei,

existând echipe care la un moment dat aveau jucători reprezentând 15 sau chiar 18 națiuni. În momentul de față, fiecare federație națională decide numărul de jucători extracomunitari admiși în lot sau numărul de jucători străini admiși pe teren (în cazul țărilor din afara Uniunii Europene).”

Claudiu Baban, *UEFA, o jumătate de secol*, în *Gazeta de Maramureș*, 13 iunie 2005.

Sursa 1.5 ne prezintă un caz particular în care legislația Uniunii Europene a impus respectarea unui drept al omului încălcat până în 1995 de regulamentele Uniunii Asociațiilor Europene de Fotbal (UEFA)

APLICAȚIE

- Ce drept garantat de statele aparținând Uniunii Europene era încălcat prin interdicția aplicată de UEFA unei echipe de fotbal de club dintr-o țară membră a UE, de a avea mai mult de trei jucători străini?
- Cărei categorii de jucători i se aplică limitarea numărului lor într-o echipă de club aparținând unei țări dintr-o țară membră a UE?

2. VALORILE EUROPEI UNITE

2.1. SEMNAREA TRATATULUI DE INSTITUIRE A UNEI CONSTITUȚII EUROPENE

Semnarea la Roma, în Palatul Conservatorilor (Sala Horaților și Curiaților), a Tratatului de instituire a unei Constituții Europene (29 octombrie 2004). (www.museicapitolini.org/en/eventi/evento_cost...)

Șefii de stat și de guvern și miniștrii afacerilor externe ai țărilor membre și țărilor candidate au semnat Tratatul de instituire a unei Constituții europene (29 octombrie 2004). Constituția trebuie să înlocuiască tratatele pe baza cărora funcționează Uniunea Europeană. Tratatul va intra în vigoare când va fi adoptat de țările semnatare. În Franța și Olanda, Constituția europeană a fost respinsă prin referendum, ceea ce înseamnă că, cel puțin deocamdată, această Constituție nu va funcționa.

2.2. VALORILE EUROPENE ÎN CONSTITUȚIA EUROPEANĂ

„[...] Uniunea se bazează pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept și a respectării drepturilor omului, inclusiv drepturile persoanelor aparținând minorităților.

Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între bărbați și femei.[...]”

APLICAȚIE

Examinați sursa 2.2 și precizați valorile europene înscrise în textul Proiectului de Constituție europeană.

Tratat de instituire a unei Constituții pentru Europa, Partea I, Titlul I, Art. I-2

3. CONDIȚIILE PE BAZA CĂRORA UN STAT ESTE PRIMIT ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ. PARTIZANI AI INTEGRĂRII ȘI EUROSCEPTICI

3.1. CRITERIILE DE LA COPENHAGA (1993)

„Pentru a deveni stat membru, o țară candidată trebuie să îndeplinească următoarele condiții:
– Instituții stabile care să garanteze democrația, statul de drept, respectarea drepturilor omului și protecția minorităților.
– O economie de piață funcțională, precum și

capacitatea de a face față presiunilor concurențiale din piața internă.
– Capacitatea de a-și asuma obligațiile de stat membru, inclusiv adeziunea la obiectivele politice, economice și monetare ale Uniunii Europene.”

<http://www.infoeuropa.ro/jsp/page.jsp?cid=6422&lid=1>

3.2. PĂREREA UE DESPRE RESPECTAREA CRITERIILOR DE LA COPENHAGA ÎN ROMÂNIA

„România continuă să îndeplinească criteriile politice pentru a deveni Stat Membru. România a făcut pași importanți în continuarea reformei sistemului judiciar pentru a-i asigura o mai mare independență, precum și către îmbunătățirea situației libertății presei, restituirii proprietăților, protecției minorităților și a copiilor. Cu toate acestea, mai sunt

necesare eforturi semnificative pentru continuarea reformei administrației publice, punerea efectivă în practică a reformei sistemului judiciar și intensificarea luptei împotriva corupției, în special a celei la nivel înalt. În ce privește drepturile omului și protecția minorităților, sunt necesare eforturi suplimentare pentru îmbunătățirea situației persoanelor cu dizabilități și

boli mentale. În ceea ce privește cerințele economice aferente statutului de membru, România continuă să îndeplinească criteriul unei economii de piață funcționale. O punere în practică serioasă a programului propriu de reforme structurale îi va permite să facă față presiunilor concurențiale și forțelor de

pieță din cadrul UE... România a făcut progrese substanțiale în alinierea legislației interne la legislația Uniunii Europene și va fi capabilă să-și îndeplinească obligațiile de Stat Membru al Uniunii începând cu momentul aderării dacă va accelera pregătirile într-o serie de domenii...”

România. Raport de monitorizare 2005. Rezumat
http://delegatie.infoeuropa.ro/Concluzii_RO.pdf

APLICAȚIE

Examinați sursa 3.2 și rezolvați sarcinile următoare:

1. Sintetizați, într-o frază, opinia exprimată de către Uniunea Europeană cu privire la îndeplinirea criteriului politic de către România.
2. Cunoașteți personal exemple despre încălcarea drepturilor omului în România în această perioadă? Dați un exemplu.

3.3. PĂRERILE EUROSCEPTICILOR

„Românii se dau în vânt după UE, dar habar n-au ce vor plăti în schimbul împlinirii acestui vis. Societatea românească suferă de obsesia integrării, cetățenii de rând sunt amețiți cu dezbateri politice savante și neinteligibile, iar presa suferă de psihoza sclavului obedient, speriat să nu supere pe cineva... Pentru Marea Britanie, contribuțiile anuale la bugetul UE înseamnă o uriașă cheltuială și o secătuire a resurselor naționale... Parlamentul britanic își pierde autoritatea și puterea de a apăra interesele populației... În general, acum, parlamentele europene acceptă decretul de la Bruxelles, născocite de o administrație elitistă, asupra cărora nu au nici un fel de putere. Țările membre sunt în permanență năpădite de un «rococo legislativ» (inclusiv în ce privește curbura acceptabilă a bananelor și castraveților) care se dovedește atât costisitor, cât și demoralizant, dar și fatal pentru mulți dintre micii întreprinzători. Patru legi din cinci, ce se pun în aplicare în Marea Britanie, provin de la Bruxelles. Regulamentul UE stipulează, în mod emfatic, că

oficialitățile nu au voie să țină cont de interesele țării lor de origine, legislația europeană primând... În domeniul monetar, introducerea euro înseamnă delegarea conducerii economiei naționale către Banca Centrală Europeană [...] De altfel, Bruxelles vrea să «sovietizeze» națiunile europene, creând o Europă a regiunilor, ceea ce va facilita controlul asupra popoarelor. Din acest motiv, și nu din altul, toate mișcările independentiste sau separatiste ale unor etnii locale sunt activ sprijinite de Bruxelles (după principiul *divide et impera*, la care se adaugă varianta nouă *corupe și vei conduce...*). UE are mai multe șanse de reușită decât fosta Uniune Sovietică. Deoarece, cu ajutorul marilor corporații monopoliste, va da oamenilor «ce vor ei»: hrană din belșug (de calitate proastă, dar frumos ambalată, majoritar produse pe bază de zahăr, grăsimi și arome sintetice, gen Coca-Cola sau Mc'Donalds), produse farmaceutice care să facă omului viața mai suportabilă, telenovele, muzică imbecilizantă, sporturi de spectator, animale de

Există un număr de cetățeni ai statelor membre ale Uniunii Europene care nu sunt de acord cu apartenența țărilor lor la UE. Aceștia sunt numiți eurosceptici. O parte din argumentele lor sunt prezentate în sursa 3.3.

Aici termenul de „rococo legislativ” se referă la mulțimea de legi și reglementări pe care statele din UE trebuie să le aplice.

companie și acces la orice fantezie sexuală. Cine ar mai avea chef de „revoluție”, beneficiind de toate acestea? Individul se poate retrage

într-un cocon în care poate exista singur (clasicul individualism occidental), toate nevoile sale fiind asigurate de UE și de stat...”

Mariana Bell, *UE – o nouă Uniune Sovietică?*, în *Lumea*, nr. 5/2005, p. 39.

APLICAȚIE

- Citiți fragmentul „Românii se dau în vânt după UE, dar habar n-au ce vor plăti în schimbul împlinirii acestui vis. Societatea românească suferă de obsesia integrării, cetățenii de rând sunt amețiți cu dezbateri politice savante și neinteligibile, iar presa suferă de psihoza sclavului obedient, speriat să nu supere pe cineva...”. Argumentați-vă în scris poziția pro sau contra acestui punct de vedere.
- Analizați afirmația „Pentru Marea Britanie, contribuțiile anuale la bugetul UE înseamnă o uriașă cheltuială...” Formulați o opinie în legătură cu ce implică pentru orice stat membru al UE (inclusiv pentru România) apartenența la Uniune.
- Recitiți afirmațiile de mai jos: „...parlamentele europene acceptă decretele de la Bruxelles, născocite de o administrație elitistă, asupra cărora nu au nici un fel de putere.” „Patru legi din cinci, ce se pun în aplicare în Marea Britanie, provin de la Bruxelles. Regulamentul UE stipulează... că oficialitățile nu au voie să țină cont de interesele țării lor de origine, legislația europeană primând...” „În domeniul monetar, introducerea euro înseamnă delegarea conducerii economiei naționale către Banca Centrală Europeană”. Redactați un eseu de o jumătate de pagină în care să argumentați în ce măsură aceste situații se vor aplica și în cazul României.
- Considerați că afirmația „Deoarece, cu ajutorul marilor corporații monopoliste, va da oamenilor «ce vor ei»: hrană din belșug (de calitate proastă, dar frumos ambalată, majoritar produse pe bază de zahăr, grăsimi și arome sintetice, gen Coca-Cola sau Mc'Donalds), produse farmaceutice care să facă omului viața mai suportabilă, telenovele, muzică imbecilizantă, sporturi de spectator, animale de companie și acces la orice fantezie sexuală” corespunde realității? Argumentați răspunsul.

3.4. UN INTERVIU

Î. Care au fost urmările integrării europene asupra țării dvs., Irlanda?

R. Părerea generală este că aderarea Irlandei la Uniunea Europeană a fost benefică pentru țara mea din următoarele motive:

a. Infrastructura (șoselele, autostrăzile) a cunoscut o dezvoltare enormă. Dezvoltarea infrastructurii a fost plătită cu banii europeni. Aceste fonduri au contribuit la eradicarea șomajului. Spre exemplu, șomerii din micile orașe erau utilizați pentru amenajarea unor spații verzi de o parte și de alta

a acelor drumuri construite atunci. Cu aceleași fonduri au fost reabilitate clădiri publice (cum ar fi școlile, centrele comunității etc.). Consider, totuși, că modernizarea și dezvoltarea infrastructurii este avantajul cel mai mare de care s-a bucurat Irlanda. Deoarece, după infrastructură, urmează toate celelalte.

b. O altă consecință importantă, din punctul meu de vedere, a fost accesul la piețele europene. Cea mai mare parte a comerțului țării noastre era susținut cu Marea Britanie. După integrare, produsele

irlandeze au intrat pe piețele internaționale fără intermediarii britanici. În acest mod s-a redus dependența economică față de Marea Britanie, ceea ce a contribuit la afirmarea identității naționale irlandeze în marea familie europeană. Astfel, noi n-am mai fost percepuți ca provincie britanică. Un moment important în acest sens l-a constituit ziua de 1 mai 2004, când zece noi state au fost integrate în UE; ceremonia de aderare a avut loc la Dublin, capitala Irlandei; atunci am fost în centrul atenției, deși

țara noastră este mică (are mai puțin de 4 milioane de locuitori).

c. Înainte de aderare, ramura economică de bază era agricultura. Astăzi, deși agricultura continuă să fie o ramură importantă, economia se bazează pe tehnologia înaltă și serviciile. Fermele familiale constituiau coloana vertebrală a economiei irlandeze. Micile orașe și satele erau pline de fermieri care duceau laptele la centrele de achiziție a diferitelor firme. În acele localități erau un număr foarte mare de mici magazine de unde fermierii își cumpărau totul: mâncare, unelte, haine etc. Astăzi, aceste magazine au dispărut. Ceea ce a mai rămas este „pub”-ul, cârciuma, care constituie o reminiscență culturală a vechilor vremi. Dacă vrei să cumperi ceva, te urci în mașină și te duci la oraș, unde găsești ceea ce vrei. Înainte de aderare economia era concentrată în micile localități, astăzi nu mai este aceeași situație. Astăzi, majoritatea populației lucrează în orașe, deoarece fermele familiale au dispărut într-un timp scurt. Înainte vreme, o fermă avea 20 de vaci, astăzi fermele au minim 100 de vaci. Micile localități nu sunt altceva decât localități-dormitor.

d. Pentru prima dată în istorie, irlandezii nu mai imigrează. Din contră, Irlanda primește imigranți. Dacă prin tradiție, în Irlanda a existat o singură cultură, în zilele noastre, marile orașe, în special Dublin (ca și Corke, Limerick, Waterford), au devenit cosmopolite. În urmă cu câteva decenii, unul dintre membrii vestitului grup irlandez Thin Lizzy avea tatăl brazilian, ceea ce atunci reprezenta un fapt neobișnuit. Astăzi, o astfel

de situație este considerată normală. Acum 20 de ani, negrii în orașe ca Limerick erau arătați cu degetul. Astăzi, nu e neobișnuit să ai la firmă colegi spanioli, germani, polonezi, români etc. În Dublin am văzut un magazin polonez etc.

Î. Ce ne puteți spune despre eventualele atitudini anti-UE care se manifestă în Irlanda?
R. În ultimii ani au crescut sentimentele anti-UE după semnarea Tratatului de la Nice (2002). La început, Tratatul a fost respins, abia a doua oară a fost aprobat prin referendum. Căror fapte se datorează această atitudine? Sunt mai multe explicații: una ar fi că irlandezii sunt dezgustați de corupția și de birocrăția de la Bruxelles (asta este imaginea pe care funcționarii europeni de la Bruxelles o au în rândul cetățenilor). Altă explicație ar fi aceea că există percepția că politicienii care nu au izbutit în Irlanda au ajuns la Bruxelles. De exemplu, am avut un bun ministru de finanțe, care neputând ajunge prim ministru, întrucât accesul îi era barat de un alt politician foarte popular în țară, în consecință, a ajuns să aibă un post important la Bruxelles. La fel s-a întâmplat cu mai mulți politicieni care, în luptele din propriile partide n-au sprijinit pe învingător și astfel nu mai aveau posibilitatea să avanseze. Imaginea despre ei este că sunt oameni care au nevoie de un salariu bun, de putere, de care nu mai pot beneficia în propria țară. O altă cauză ar mai fi că, de puțin timp, Irlanda dă mai mulți bani la Uniune decât primește și acest fapt nu-i încântă pe contribuabilii irlandezi, care au uitat că au beneficiat la rândul lor de fonduri consistente europene.

Joe O'Mahony, cetățean irlandez, 13 ianuarie 2006.

Sursa 3.4 este un interviu luat de autor unui cetățean irlandez și exprimă percepția unui om obișnuit asupra consecințelor pe care integrarea europeană l-a avut asupra Irlandei (care a aderat la CEE în 1973).

Vezi modulul *Mișcările de populații în secolele XX-XXI*

APLICAȚIE

- Argumentați cu două informații din text dacă cel interviuat este partizan al aderării țării sale la UE sau un eurosceptic.
- În ce domenii ar putea, după părerea voastră, să utilizeze România experiența irlandeză în domeniul integrării europene? Considerați că este posibil ca România să repete experiența Irlandei? Argumentați în scris.
- Ce motive au provocat în Irlanda creșterea sentimentelor și atitudinilor anti-UE? Care motive sunt comune cu acelea întâlnite în sursa 3.3?

APLICAȚIE

- Realizați propriile voastre interviuri părinților, prietenilor, rudelor, în care să puneți următoarele întrebări: Care este stadiul îndeplinirii de către România a criteriilor de la Copenhaga? Ce așteptări aveți de la integrarea României în Uniunea Europeană?
- Confrunțați răspunsurile primite de voi cu răspunsurile colegilor de clasă.
- Care sunt propriile voastre așteptări relativ la aderarea României la Uniunea Europeană?
- La sfârșit, realizați un tabel de forma:

Așteptări pozitive

Așteptări negative

- Alcătuiți apoi un tabel de forma:

Așteptări pe termen scurt

Așteptări pe termen lung

- Realizați o dezbatere pornind de la întrebarea: Sunteți de acord cu aderarea României la Uniunea Europeană? Participă toți elevii clasei, care se aranjează în trei grupuri: partizanii aderării la UE, indecișii și euroscepticii. Reprezentanții grupului partizanilor aderării și cei ai euroscepticilor furnizează argumente pentru opțiunea lor. La sfârșit, indecișii vor stabili care argumente au fost mai convingătoare.

PERSONALITĂȚI

Nicolae Titulescu (1882-1941). A fost o excepțională personalitate a diplomației românești în perioada dintre cele două războaie mondiale. S-a născut la Craiova. A urmat cursurile celei mai vestite școli din oraș, Colegiul Național „Carol I”, pe care l-a absolvit cu media maximă. A fost premiant de onoare al faimoasei școli din Craiova. A urmat Facultatea de drept la Paris, pe care a absolvit-o cu brio, susținându-și și doctoratul. Îmbrățișând cariera universitară, a fost profesor de drept la universitățile din Iași (1907) și București (1909). A intrat în politică, fiind ales deputat în Parlamentul României (1912). A îndeplinit funcția de ministru de finanțe (1917, 1920-1921). A participat la Conferința de Pace de la Paris, ca reprezentant în delegația României. Numit delegat permanent la sesiunile Societății Națiunilor (1920-1936), a fost ales de două ori consecutiv (1930, 1931) președinte al Societății Națiunilor. A îndeplinit funcția de ministru de externe al României (1927-1928, 1932-1936). În activitatea sa, Nicolae Titulescu a fost un mare apărător al păcii și al intereselor României. Prin ideile privind „spiritualizarea frontierelor” în scopul intensificării cooperării între popoarele continentului nostru, Titulescu poate fi considerat un pionier al ideii europene.

Nicolae Titulescu
([http://domino.kappa.ro/guvern/diverse.nsf/toate/ist_ilustrata/\\$file/75.jpg](http://domino.kappa.ro/guvern/diverse.nsf/toate/ist_ilustrata/$file/75.jpg))

Jean Monnet (1888-1979). Alături de alt francez ilustru, Robert Schuman, poate fi considerat unul dintre părinții Europei unite. A prezidat, imediat după terminarea ultimului război mondial, comitetul care a realizat planurile de modernizare și reechipare a industriei franceze („Planul Monnet”). A jucat un rol de seamă în elaborarea „Planului Schuman”, în urma căruia a luat naștere Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO), fiind primul său președinte. În 1956 a organizat o fundație care milita pentru ideea Statelor Unite ale Europei. După moarte, osemintele sale au fost transferate în Panteonul din Paris, locul care adăpostește rămășițele celor mai iluștri fii ai Franței. Despre personalitatea lui Jean Monnet, unul dintre diplomații iluștri ai secolului al XX-lea, Henry Kissinger, scria: „Puțini oameni au jucat un asemenea rol în istoria lumii.”

Jean Monnet
(www.proeurope.org/eu_founders.html)

Robert Schuman (1886-1963). Este considerat unul dintre fondatorii Uniunii Europene. În timpul celui de-al doilea război mondial a participat la mișcarea de rezistență din Franța împotriva ocupantului german. După război, a îndeplinit funcțiile de ministru de finanțe (1946) și prim-ministru în guvernul Franței. Activitatea cea mai intensă a dus-o în calitate de ministru de externe în guvernul francez (1948-1952). În această calitate a lansat vestitul „Plan Schuman” în data de 9 mai 1950, prin care s-a declanșat procesul de unificare a Europei. Ziua de 9 Mai este sărbătorită drept Ziua Europei.

Robert Schuman
(www.proeurope.org/eu_founders.html)

Alcide de Gasperi (1881-1954). A fost un mare om politic italian. După primul război mondial a fondat Partidul Popular Italian (1921). S-a remarcat ca un adversar al fascismului. A făcut parte din mișcarea de rezistență în timpul celui de-al doilea război mondial, fiind unul dintre fondatorii Partidului Democrat Creștin Italian, care a devenit cea mai importantă forță politică a Italiei postbelice. În calitate de șef al guvernului italian (1945-1953), a militat pentru realizarea unei federații de state democratice europene. A contribuit la formarea Consiliului Europei și a Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (1951).

Konrad Adenauer (1876-1967). A fost unul dintre cei mai importanți oameni politici germani de după cel de-al doilea război mondial. S-a remarcat ca primar al orașului Köln (1917-1933). A fost închis într-un lagăr de concentrare de naziști în anul 1944. În calitate de lider al Partidului Creștin-Democrat, a ajuns cancelar al Republicii Federale a Germaniei (1949). În timpul guvernării sale, Germania occidentală a devenit membru fondator al Consiliului Europei (1949), al Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (1951) și al Comunității Economice Europene (1957).

Alcide de Gasperi
(www.proeurope.org/eu_founders.html)

Konrad Adenauer
(www.proeurope.org/eu_founders.html)

SUGESTII METODOLOGICE

La sursa 2.6 profesorul poate realiza o dezbatere cu clasa în legătură cu problema votului uninominal, problemă atât de actuală în dezbaterile politice din țara noastră și prin introducerea căruia se speră în reformarea clasei politice românești. Sistemul politic englez se bazează pe faptul că statul este împărțit în circumscripții electorale. Candidează câte un reprezentant de la fiecare partid și independenți, scrutinul fiind câștigat de cel care ia mai multe voturi în circumscripția respectivă („câștigătorul ia tot”). În acest caz este vorba de scrutinul majoritar, care se deosebește de cel proporțional (care este aplicat astăzi în România) și prin aceea că numărul de locuri în parlament nu este proporțional cu numărul de voturi (aceasta este anomalia care se cere a fi identificată de elevi). În același timp, într-o circumscripție electorală, alegătorul nu votează un partid, ci o persoană (care aparține unui partid sau altuia); așadar, întâlnim votul uninominal. Se poate realiza o dezbatere cu clasa în legătură cu avantajele și dezavantajele celor două sisteme electorale (cel proporțional și cel majoritar). Clasa se poate împărți în grupe care vor avea ca sarcină să stabilească ce sistem electoral preferă. Concluziile se pot introduce într-un tabel de forma:

Sistem proporțional		Sistem majoritar	
Avantaje	Dezavantaje	Avantaje	Dezavantaje

Se poate împărți clasa în mai multe grupe; o grupă studiază sursele (2.2), (2.3), o alta sursele (2.4), (2.5), a treia sursa (2.6). Fiecare grupă extrage concluziile la care a ajuns în legătură cu sursele analizate și apoi se informează reciproc. Pe baza informațiilor astfel obținute se rezolvă sarcina constând în identificarea unor deosebiri între sistemele politice democratice și cele totalitare. Această metodă (*Mozaicul*) poate fi utilizată și în legătură cu alte surse din material.

Exercițiul de deschidere a temei privitoare la schimbarea statului femeii, bazat pe citatele din „Îmblânzirea scorpiei” este de „încălzire” și de realizare a unei atmosfere de bună dispoziție în clasă. Veți avea surprize plăcute atunci când elevii vă vor prezenta textele modificate, astfel încât să reflecte egalitatea dintre bărbați și femei.

Sursele din material se pot utiliza la diverse lecții, în special cele aparținând clasei a X-a, istoria secolului al XX-lea.

În legătură cu metodele utilizate, în afară de cele din tabelul de la începutul modului, se recomandă oricare dintre cele descrise în modulul „Mișcări de populații în secolele XX-XXI”, secțiunea *Sugestii metodologice*.